

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

1 MAYIS 1965

Sayı : 266

100 Kuruş

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon

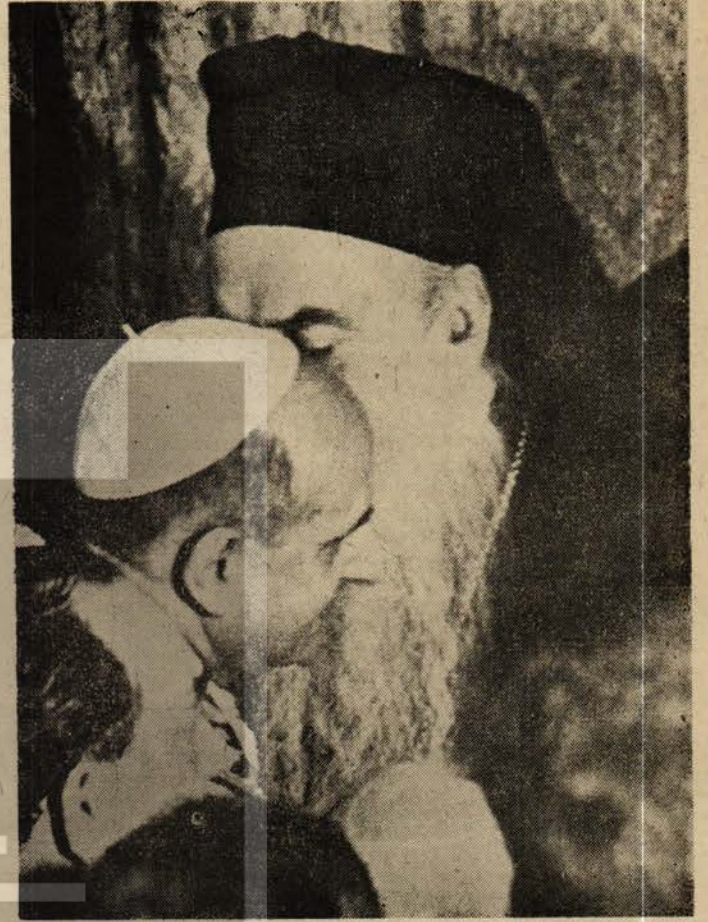
onbeş günlük tarafsız

siyaset

iktisat

fikir ve kültür dergisi

PATRIKHANE VE ATHENEGORAS

PETROL İÇİN
GİZLİ SAVAŞ

SENDİKA HAREKETLERİ VE İŞÇİ PARTİSİ

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

KIBRIS SORUNUNUN DOĞURDUĞU MESELELER

Geçen Onbeş Günde basınıımız iki yıldan beri birçok sayfalar gösteren Kıbrıs buhranı etrafında yorumlarda bulunmuşlar, yeni hükümeti tenkit etmişler ve diğer konulara İkinci planda yer vermişlerdir. Bu sayımızda bizde bu tutuma uyararak, artık Türkiye için gerek maddî ve gerekse manevî birçok üzüntüler doğuran Kıbrıs sorunu üzerinde yapılan yorumları aktaracağız.

17 Nisan tarihli AKİS'te, son zamanlarda Amerika'nın (müttefikleri tarafından gösterilen «anlayışlık» dolayısıyla) hırçınlaştığı, Vietnam'ın Amerika'nın dışı ağırsı sayıldığı kadar Kıbrıs'ın da Türkiye'nin dışı ağırsı sayılması gerektiği ifade edilmekte ve «Kaldı ki tıpkı Vietnam gibi Kıbrıs'ı da bu kadar ağıryan bir dış çürüğü haline getiren Başkan Johnson'un anlayışsız ve kısa görüşlü, kaba kuvvetin tesirine inanan «dünya politikası felsefesi» dir. Amerikalılar önce onu düzeltmeler hem kendileri, hem dünya öylesine rahat edeceklerdir ki...» denilmektedir.

19 Nisan tarihli MİLLİYET'te Cemal Hüsnü Taray, Lozan antlaşmasında Patriğe ait bir hüküm bulunmadığını, sadece zabıtlarda bazı kayıtların olduğunu, Patrikhanenin denetlemesinde Patriğin gösterdiği erteleme çabasını ele alarak denetleme işini geçiktirmenin ağır sorumluluk taşıdığı belirtilmekte ve «Bizim şimdi yapacağımız şey, Patrik'e ve Patrikhaneye bütün ruhani vazifelerinin yalnız İstanbul Rum ekalliyeti işlerine münhasır kalacağını, hudutlarımız dışındaki işlere karışmamasını, Devlet reisleri ve ecebî siyasi şahıslarla münasebete girmeyeceğini ve bundan sonra Türk vatandaşları Metropolitleri arasından yapılacak Patrik seçiminin, Yunanistan'da bir türlü tatbik edilmeyen Baş Müftü seçimi hakkındaki 1920 tarihli ve 2324 numaralı Yunan Kanunundaki usule tabi tutulacağını, İmparator Konstantin'in İstanbul'da Akademi Oecumenique (evrensel Akademi) adı altında açtığı mektebin ananesini yürüten Heybeliada Mektebi ve her türlü hayır cemiyeti teşkilatı ile alakasını kesmesini ve Türk Hükümetinin işlemlerini olduğu gibi hesaplarını da daimi murakabe ve teftiş altında bulunduracağını tebliğ etmektedir.» demektedir.

CUMHURİYET'te Kayhan Sağlamer, Makarios ve Papan-dreu'nun aralarında bir işbölümüne gitmek eğiliminde olduklarını ifadeyle «Plaza raporunun Kıbrıs'ın içinde ve dışında Makarios'un durumunu daha da kuvvetlendirdiğini teslim etmek lazımdır. Başpiskoposun, Plaza raporundan zorbalığa dayanan fiili üstünlüğüne geçireceği bir hukuki kılıf olarak yararlanacağı, şüphesizdir. Böylece büsbütün çüretkârlaşan Makarios'un Birleşmiş Milletlere sunacağı beyannameden sonra atacağı adımları kestirmekte kolaylaşmaktadır. Plaza raporunun ışığında yeni bir Anayasa hazırlayarak tek taraflı olarak uygulamaya kalkışacaktır.» dediği sonra, Makarios'un Yortu sonrası Atina'ya yapacağı ziyaret ile durumun tavazzuh edeceğini, Kıbrıs meselesinde bir dönüm noktası olacağını belirtmektedir.

YENİ İSTANBUL'da Vecihi Ünal, Plaza, raporu ile arabulucu değil bir arabozucu olduğunu gösterdiğini, Patrik Athenega-ros'un kimsede hesap vermeyeceğini ifade ederken haç kafalarının değişmemiş olduğunu gösterdiğini beyanla «Yerli yersiz, zamanlı zamansız kullanıldığı için önemini ve itibarını kaybeden bir söz bugün için bir gerçektir: Birleşip, kenetlenmek mecburiyetindeyiz. Ta ki; birleşip kenetlendiklerimiz devirlerde neler yapmağa muktedir olduğumuzu tecrübeleriyle öğrenenler, aynı millet olduğumuzu bir kere daha görsünler.» demektedir.

20 Nisan tarihli TERCÜMAN'da Kadircan Kafalı, «Patrikhaneye mi, Devlet mi?» adlı makalesinde, Ortodoks Rumların din işlerine bakmak için fetihte İstanbul'da kalmasına izin verilen Patrikhanenin, Anadolu'ya saldıran Yunan ordusuna para yardımı yaptığını, Türk Milleti aleyhine hiyanet ve cinayetleri yapan kimseleri yetiştirmiş olduğunu ifade ile denetlenme işine değinmekte ve eski hükümeti yererek «Böyle zaafırlar karşısında Patrikhaneye, Yunanistan ve Makarios şımarmaz mı? Bu ne gevşeklik allahım! Sonra bizim davalarımızın kazanılmasına imkân olur mu? Bizimle bunun için Kıbrıs arabulucusu ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bile adeta alay ediyorlar. Halis bir Türk Derneğinin yetkilileri devletin müfettişlerini geri çevir-seler kapılarını kırıp gireriz de patrikhaneye niçin giremeyiz? Buranın dokunulmazlığı mı var? silkin şu mezellet tozu uçsun üstümüzden» diye yazmaktadır.

MİLLİYET'in «Durum» sütununda Abdi İpeki, «Kıbrıs davasının aldığı son gelişmeler üzerine yalnız kaldığı hissedilen Hükümetin» Patrikhaneye ve Rum azınlığı üzerinde çareler aradığını, bazı misillemelere bundan önce de başvurulduğunu, yalnız azınlıklar üzerinde alınacak tedbirlerin bazı aksaklıklar doğuracağını, bundan «alınacak kararlar hukuk çerçevesi dışına taşmamalı ve insani duyguları tahrik etmemekle olacağını ve «Yunanistan'ın bugüne kadar göttüğü düşmanca tutuma karşı atılacak şamar, teşebbüslerin hukukilikli nisbetinde kuvvetli olacaktır.» diye yazmaktadır. Diğer bir sütunda Prof. Dr. Derviş

Manızade, «Amerika ıksinden birisini seçmelidir. Ya Türk dostluğu, ya Enosis» adlı yazısında, Kıbrıs meselesinde Amerikanın rolünü ve mevcut antlaşmaları ele alarak; «... yol kosa lken, Amerika ENOSIS'ı desteklemek değil, ona mani olmak için elinden geleni yerine getirmeye mecburdur. Zira Kıbrıs meselesinin Türk-Yunan münasebetlerini bir daha düzelemeyecek bir hale getirilmeden halli ve Doğu Akdeniz'de barışın sağlanması ancak ENOSIS'ın ortadan kaldırılması ile mümkündür.» demektedir.

21 Nisan tarihli YARIN Dergisinde, «Artık iyice anlaşıl-mıştır ki, Birleşik Amerika'nın ya da Sovyetler Birliğinin taraf olmadığı milletlerarası garantiler sağlam değildir. Üstelik Plaza'nın Enosisi önlemek için düşündüğü yol da, eninde sonunda Enosis'e ulaşmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Böyle olunca da Türkiye'nin Enosis'e karşı Birleşik Amerika'dan etkili garantiler istemesi, çok haklı bir davranış olarak görünmektedir.» denilmektedir.

MİLLİYET'te Bülent Ecevit; «Kıbrıs sorununu Kıbrıs'da çözenin güçleştirilmesi karşısında, dolaylı çözüm yolları üzerinde duruluyor. Bunun sorumlusu Türkiye veya Kıbrıs Türkleri değildir. Bunun sorumlusu, Yunanistan ve başta Birleşik Amerika olmak üzere, bazı batılı müttefiklerimizdir.» dediği sonra, «Dostlarımız, bizi, Kıbrıs sorununun çözümünü için dolaylı yollar aramağa zorladılar. Ama bu dolaylı yollardan hiçbirini, Türk Anayasasını ve Türk vatandaşlığını çiğnemiyecektir, çiğ-nemez. Ne hükümetin, ne herhangi bir başka yetkilinin, böyle birşey düşündüğü bile düşünülemez.» demektedir. «Durum» sütununda ise Abdi İpeki, Kıbrıs sorununun sonunda kimsenin kârı çıkıncığını, Türk Parlamentosunun bazı tedbirler alınmasında kararlı olduğunu ve bundan Kıbrıs sorununun unutulacak nitelikte olacağını ifadeyle, «Kıbrıs davası çıktığından beri adı çok anılan fakat kendi bir türlü görülmeyen sağduyuya şu sıralarda da rastlanmazsa başlayacak felâketler bir daha önlenemeyecek, bir inat uğruna iki tarafta Kıbrıs'tan çok daha önemli kayıplara uğrayacaktır.» diye yazmaktadır.

22 Nisan tarihli CUMHURİYET'te Evcet Güresin, Dışişleri Bakanı Hasan İskik'in komisyonunda kendisine sorulan sorulara verdiği cevaplardan diplomasi koktuğunu bu beyanla Lozan antlaşmasının arazi ve ahali dengesine dayandırıldığını ifadeyle «... misafir Yunan uyruklarının sınır dışı edilmeleri kararı her halde onlardan biktığımız için, ya da, eski hükümetin ileri sür-düğü gibi, topunun muzır faaliyeti yüzünden değil, Kıbrıs ihtilâfında Yunanistan'ın hasım hale geçmesi yüzünden alınmıştır. Patrikhaneye gelince, elbette o mesele de yine Yunanistan'ın tutumuna bağlıdır. Bunları hepimiz biliyoruz, dünya da biliyor. O halde gerçekleri ters çevirip kararları bir İslâm-Hristiyan davasının neticesiymiş gibi gösterecek davranışlara götürmenin gereği var mı?» demektedir. Diğer bir sütunda Prof. Dr. Fahir H. Armaoğlu, Patrikhanenin, son denetleme teşebbüsü dolayısıyla Türkiye'nin egemenlik haklarına karşı koyduğunu, Patrikhanenin tek başına Lozan antlaşmasında iddialar aksine yer almadığını, yine bu antlaşmaya göre dini kurumların faaliyet hududunun tayin edildiğini, ifadeyle, Lozan antlaşmasında bulunan hükümleri ele almakta ve «... müteakibiyet esprisini içinde, kendilerine tanınan hak ve hürriyetler sonsuz olmayıp, Yunanistan'daki Türklerin fiiliyatta sahip buldukları haklarla sınırlıdır. Türkiye'deki Rum vatandaşları ile Rum müesseseleri, Lozan antlaşmasını kendilerine kalkan yaptıkları takdirde, sahip buldukları hak ve hürriyetler, 45 inci madde bakımından, Anayasamızın teminatı dışında da kalabilir.» diye yazmaktadır.

KİM Dergisinde Özcan Ergüder, «Kıbrıs'ın Gerçek Çerçevesi» adlı yazısında, «Kıbrıs meselesinin gerçek çerçevesi Türk-Amerikan münasebetleri dahilinde düşünülerek gerekçesiz, hiç şüphe etmemek gerekir ki, Türkiye'nin Amerika'ya karşı elinde bulundurduğu kozlar, Yunanistan'a karşı kullanılabileceği kozlardan çok daha tesirlidir. Kıbrıs yolu, Türkiye için, Washington'dan geçer. Fakat bu yoldan yürüyelebilecek tek adamda izahı halâ mümkün olmayan sebeplerden Türk gemisinin dümenü başından uzaklaştırılmıştır.» demektedir.

MİLLİYET'te Abdi İpeki, «Kıbrıs'la ilgili gelişmeler üzerine sert ve son derece önemli kararlar almağa hazırlanan hükümetin, adımlarını, sonradan geriye dönüş zorunluğu yaratmayacak şekilde ihtiyat ve güvenle atması gerekir. Aksi takdirde bugünkünden daha kötü durumlara ve tamiri imkânsız hatalara düşmek tehlikesi belirecektir.» dediği sonra, hesap edilmesi gereken hususlar üzerinde durmakta ve «Ürgüplü Hükümetinden beklediğimiz enerji fakat hesaph ve ihtiyatlı bir politikadır.» diye ilâve etmektedir.

23 Nisan tarihli ULUS'ta Ahmet Şükrü Esmer, Galo Plaza raporu üzerinde durmakta, Hasan İskik'in; «zaman Türklerin aleyhine ve Rumların yararına çalışıyor, Kıbrıs meselesini acele çözümlenmek zorunluğundayız.» sözünü tasvip ettiğini, dünya nazaran daha zayıf mevkide olduğumuzu beyanla, «Plaza raporu Rumlara ve Yunanlılara aradıkları zamana kazandırmak için yeni fırsat vermiştir.» diyor.

(Devamı son sayfada)

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA :

Basımımızda Onbeş Gün

Yeni Adımlar

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

Yabancı Sermaye ve Tabii Kaynaklarımız...

TRT ve Koalisyon Hükümeti

A.P. de Eski Sesler ve Yeni Sözler

Kim Bu Derk Kinnane?

Özel İhtisas Komisyonları

Arsa Ofisi

Sofya'da Darbe Teşebbüsü

Irak'taki Kürtler

Fransa, Seato ve Gromiko

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER

Petrol İçin Gizli Savaş :

Musul Petrolleri ve Zaharof

Antoine ZISCHKA

İNCELEMELER :

Sendikacılık Hareketi ve İşçi Partisi

Cabit TALAS

Büyük Millî Davamız :

Petrolümüze Sahip Çıkalım!

Yazan : PETROLÇÜ

KÜLTÜR VE SANAT :

«Yeşil Renkli Namus Gazı»

Mehmet SEYDA

Almanya Gürcesi

Metin AND

Bibliyografya

Çev : S. N. ÖZERDİM

Türkiye, yakın tarihinin pek az devrinde bugünkü kadar çetin ve dar boğazlar geçmek durumları ile karşılaşmıştır. Buna mukabil bir kısım partiler içte ve dışta aşılması gereken engellerin büyüklüğünü görmezden gelerek ve meselâ CHP dışında da koalisyon hükümetleri kurabileceğini ispatlamak ve önümüzdeki seçimlerde CHP dışında kalacak oyların AP de temerküz etmesine yolları kapamak için, özellikle dış politikamızın yoluna girmek üzere bulunduğu ve Kıbrıs meselesinin lehimize gelişme istidadı gösterdiği bir zamanda, III cü İnönü Hükümetini düşürmekte tereddüt göstermemişlerdir. Bir millet hayatında küçük hesapların, meseleleri yalnız parti çıkarları açısından almanın çok zararlı olduğu devreler vardır. Bizim partiler bu devreleri maalesef iyi teşhis eylemek basiretine henüz ulaşmamışlardır.

Dış politika ve Kıbrıs buhranı şimdi Türkiye'nin bütün hayatına hâkim olacak bir seyir ve istikamet almıştır. Türkiye içerde zayıf sanıldığı için Kıbrıs meselesi ile birlikte ortaya başka konular da çıkmakta ve Millî Mücadeleden bu yana sözü edilmesi mümkün olmıyan gelişmeler önümüze sürülmektedir. Bunun mânası, dışarıda, Türkiyede işlerin iyi gitmediğine dair bir inancın belirlemekte olmasıdır. Böyle zamanlarda bir memleket, işlerinin başına, malik olabileceği Devlet adamlarının en iyilerini getirmeye çalışır. Biz hâlen yaşayan en büyük Devlet adamımızı, bir takım mânasız komplekslerin tesiri altında kalarak Devlet idaresinden uzaklaştırmak için el birliği ettik ve işbaşına tecrübesiz bir ekibi getirdik. Bunun neticeleri şimdi görülmeğe başlamıştır.

Bilindiği üzere Kıbrıs buhranının başından itibaren Birleşik Amerika sarıh olarak beyan etmeksizin, mânevî ve ahlâkî kurallara sırtını çevirerek sinik bir politika ile Enosis tezini benimsemiştir. Birleşik Amerika çeşitli yollardan bizi oyalarken, yürürlükte olduğunu kabul ve ilân ettiği milletlerarası anlaşmalara rağmen, Yunanistan'ın NATO silâhları ile Kıbrısı tedricen işgal etmesine imkân ve müsaade vermiştir.

Bu davranış hükümetler tarafından biraz geç teşhis olunmuş, fakat teşhis olununca da yeni bir dış politikanın başlangıç noktası olarak kabul edilerek Türkiye'nin uzun vadeli menfaatlerine daha uygun bir genel dış politikanın stratejisi kurulmaya başlanmıştır. Bu strateji içinde Türk - Rus münasebetleri birinci yerlerden birini işgal etmekte idi. Uzun yıllar şahsiyetini, hayatiyetini ve inisiyatifini kaybeylemiş bulunan bir dış politikaya yeni bir zihniyet ve karakter vermek, onu yeni ve uzun vadeli ve etraflı bir strateji içinde Türk menfaatlerine daha uygun bir niteliğe kavuşturmak güç bir işti. Büyük tecrübe, takat, hayal gücü, sezis ve geniş bir kültür istemekte idi. Dünyanın yeni oluşlarının uzun vadeli gelişmelerini, mevcut büyük askerî ve siyasî anlaşmaların almakta oldukları yeni istikametleri ve yeni şartlar ve zaruretler karşısında değerlerinin seyrini iyi hesaplamak ve kavramak basiret ve zekâsını gerektiriyordu. Binaenaleyh Türk dış politikasına yeni bir istikamet ve anlayış vermek bir teknisyen işi olmaktan çıkmakta ve geniş görüş ve sezis ufuklarına malik politika yapıcılara, Devlet adamlarına ihtiyaç göstermekte idi. Böyle bir oluş ve gelişme içinde Türk - Rus münasebetleri de çok dikkat ve ihtimam isteyen ve Kıbrıs buhranında aleyhimize dönmüş bulunan muvazenenin yeniden tesisinde değerli bir faktör olarak çok ustalıkla kullanılması gereken bir husus olarak ortaya çıkmakta idi. İnönü, bu faktörü maharetle kullanmaya başladığı ve Kıbrıs buhranının gelişme seyri herkeste bir iyimserlik yaratacak bir istikamete teveccüh ettiği bir sırada düşürüldü ve sonra parlamento ve millet bir hafta müddetle Osman Bölükbaşının TRT hikâyesini dinledi.

O zamandan bu yana Türk - Rus münasebetleri Kıbrıs buhranında lehimize işleyen bir faktör olmaktan çıkmıştır. Zira haklı veya haksız, İnönü Hükümetinin düşmesinin bir sebebi de, Rus - Türk ilişkilerinin almakta olduğu yeni istikamete bağlanmıştır.

Bugünkü hükümet de kendisinden önceki hükümetler gibi haklı olarak Kıbrıs meselesini Türk - Yunan

münasebetleri içinde ele almaktadır. Çünkü Enosis büyük Yunanistan politikasının yalnız bir safhasını teşkil etmektedir. Binanaleyh bu buhranın çözüm yolu Atinadan geçmektedir. Ancak başta Birleşik Amerika olmak üzere diğer NATO müttefiklerimizden benimsemiş oldukları politika, Yunanistanı Enosis yolunda direnmekte teşvik etmektedir. Türk Hükümeti Yunanistanı müzakere masası başına oturtabilmek için çeşitli yolları denemiş ve elindeki bazı taziyk vasıtalarını kullanma ihtiyacını duymuştur.

Şimdi Patrikhane de bu vasıtalar arasında mütalâa olunmaya başlamıştır. Bu, hatalı bir politikadır. Çünkü Patrikhanenin Türk - Yunan münasebetlerinin tanziminde yeri yoktur. Patrikhane Türkiyenin bir iç işidir. Türk mevzuatına tâbidir. Hiç bir andlaşma ile hususî bir statüye bağlanmamıştır. Ne içerde ve ne de dışarda hiçbir şekilde iç ve dış politika faaliyetlerine karışmak ve girişmek yetkisine malik değildir. Lâik bir devlet içinde alelade bir yeri vardır. Teftiş ve kontrol edilmesi olağan bir olaydır. Bunu yeni bir davranış ve politika olarak kabul edip Türk - Yunan münasebetleri açısından değerlendirmeye kalkmak en azından yersizdir. Türkiyede Patrikhanenin kalması ve devamı bu şartlara ve statüye uyması takdirinde mümkündür.

Kaldiki Patrikhane üzerine şu veya bu şekilde yapılacak bir baskı, Yunanistanı müzakere masası başına getirecek bir önem taşımamaktadır. Aksine Yunanistanın eline dışarıda aleyhimize kullanması mümkün bir imkân verilmiş olur. Nitekim din mevzuunda kolayca Türkiye aleyhine dönebilen batı dünyasının belli başlı gazeteleri sıcağı sıcağına derhal aleyhimize neşriyat yapmaya başlamışlardır. Patrikhaneyi teftiş ve kontrol etmek Türk Hükümetinin normal yetkileri içindedir. Bunu şimdi yapmaya kalkmak basiretsiz bir tutumdur. Patrikhane meselesi Türkiye'nin uzun vadeli ve uzak hedefleri iyi tesbit olunmuş bir politikasının içinde yer almamalıdır.

Türkiye'deki Yunan uyruklu kimselerin yurt dışına çıkarılması ve Türkiyede yaşayan Rum azınlığı da aynı politikanın içinde mülâhaza edilmek gerekir. Bu hususlarda Yunanistanın Türk azınlığına karşı takip

edegelmekte olduğu politikayı aynen uygulamak kâfidir. Derhal ilâve edelim ki eski hükümetin de ele almış olduğu Yunan uyruklular meselesi beklenen faydayı sağlamamıştır. Aksine, aleyhimize, kadınlara, çocuk, ihtiyar ve hastalara zulüm ediliyor propogandasına zemin ve mesnet hazırlamıştır.

Kıbrıs meselesi esasında, Birinci Dünya Harbinden sonra Doğu Akdenizde, Balkanlar ve Ortadoğuda tesis edilmiş bulunan muvazenenin Türkiye aleyhine bozulmasına yol açan meselelerden biri olmaktadır. Bu muvazene İkinci Dünya Harbinin sonunda 12 Adanın Yunanistana verilmesi ile bozulmuştur. Bu bakımdan basında bahis konusu edilen ve bazı politikacılar tarafından ileri sürülen Lozan Andlaşmasının yeniden gözden geçirilmesi konusu üzerinde derin ve ince bir hassasiyetle durmak lâzımdır. Çünkü Lozan Andlaşması yalnız Yunanistan ile değil, bütün dış dünya ve komşularımız ile münasebetlerimizi tanzim eden temel bir andlaşmadır. Onu Yunanistan ile olan münasebetlerimizin bugünkü durumu dışında mülâhaza eylemek gerekmektedir. Son aylarda dışarıda cereyan eden bazı hâdiseleri bu bakımdan iyi bir şekilde değerlendirmek icab eder. Türkiye muhteris komşusu Yunanistan ile olan münasebetlerini Lozan Andlaşması dışında gözden geçirmek ve kendi menfaatlerine göre ayarlamak imkânına maliktir. Binaenaleyh hükümet ve diğer resmî ağızlar Lozan Andlaşmasının yeniden gözden geçirilmesi gibi çok girift, bir çok yeni meselelerin doğmasına yol açabilecek bir düşüncenin mutlak surette dışında kalmak ve Lozan Andlaşmasını korumak politikası içinde kalmak zorunluğundadırlar. Bu konuda atılacak küçük bir yanlış adım büyük komplikasyonlar yaratabilir. Görülüyor ki Kıbrıs meselesi bir çok küçük parti hesaplarını aşan bir genişlik olmuştur. Binanaleyh şimdi iktidarda bulunan partiler büyük bir millî mesele karşısında gayri samimi tutumlarını terkeylemek, İsmet Paşayı en kuvvetli bulunduğu yerden yaralamak ve onun dış politikasını mahkûm etmek çabaları içine girmek, parlamentoyu ve ve halkı verimsiz ve faydasız tartışmaların içine sürüklemek yerine, millî bir dış politikanın etrafında toplanmak ve bir-

leşmek ve geçmiş hükümetlerin ve mümtaz bir devlet adamının bilgi ve düşüncelerinden faydalanmak imkânlarını araştırmalıdırlar. Partiler ve bunların içinde vazife alanlar memlekete yararlı oldukları müddetçe fonksisyonlarını yapmış sayılırlar. Her tarafta kabul olunduğu üzere, demokrasi partiler olmasızın yaşayamaz ama, partiler sekte ve dar görüşlü insanlar elinde kalır da memleket içinde kin ve nefret yaratan kuruluşlar haline gelirse demokrasiyi öldürebilirler.

Hükümetin Kıbrıs konusu ile ilgili olarak son almış olduğu kararlar, bu konuda partiler üstü bir politikanın yürütülmesi ve bütün beşerî ve maddî kaynaklarımızdan azamî bir şekilde faydalanılması zarureti bir defa daha ortaya koymuş bulunuyor. Hükümet bu kararları ile milletten yeni fedakârlıklar talep edecek bir yeni politikanın yoluna girmiştir. Bu kararlar müracaat edeceğimiz milletlerarası kuruluşlar ve bağlı olduğumuz ittifak camiaları nezdinde bir uyamış yaratmadığı takdirde, meseleye fiilen müdahale etmek zarureti ortaya çıkabilir. Türkiye Kıbrıs karşı mütefavva Başkan Kennedy'in Kûba buhranında uyguladığı politikanın bir benzerini uygulamaya mecbur kalabilir. Bu büyük ve büyük olduğu ölçüde güç bir politikanın hazırlanması demektir. İş, bu safhaya vardığı zaman hükümet, memleketin en güzide insanlarından ve zekâlarından teşekkül etmek mecburiyetindedir. Binanaleyh partiler ve insanlar bir takım komplekslerden sıyrılmaya cesaretini ve basiretini göstermek vazifesi ile karşı karşıya gelmiş bulunuyorlar.

Sabahattin SELEK

ANADOLU İHTİLALİ - II -

(Yeni Türk Devletinin Kuruluşu)

ÇIKTI

Fiyatı 10 Lira

Kitapçılardan arayınız.

Onbeş Günün Notları

Yabancı Sermaye ve Tabii Kaynaklarımız...

Bütün dünyada, hemen her zaman yabancı özel sermayenin en çok yatırım yapmak istediği alanlar az gelişmiş ülkelerin petrol kaynakları, madenleri ve orman zenginlikleri olmuştur. Bu tabii kaynaklardan elde edilen ham maddeler veya yarı mamul maddeler sanayileşmiş ülkelerin şiddetle muhtaç oldukları cinsten mallar olduğu için onlara karşı devamlı olarak artan bir talep vardır ve dolayısıyla bunları üretmek üzere yatırım yapacak şirketlerin büyük çapta kârlar elde etmeleri mümkündür. Az gelişmiş ülkelerin ekonomik ve politik bakımından zayıf olmaları, tabii kaynakların dünya çapında kıt olması ve nihayet büyük sermayedarların kendi aralarında kolayca anlaşarak milletlerarası karteller kurabilmeleri bu büyük çapta kâr elde etme «imkânlarının» realiteye çevrilmesini kolaylaştırmaktadır.

Petrol, maden ve orman gibi tabii zenginlikler bir memleketin tükenmeye mahkûm varlıkları olup, bunları dikkatli ve en ekonomik şekilde değerlendirmeyen bir memleketin iktisaden kalkınması adeta imkânsızdır... Bu durum, gelişme çabası içinde olan ülkelerin «tabii kaynakları istismar etmek» amacile gelecek «yabancı sermayeye» karşı son derece dikkatli ve tedbirli olmasını zaruri kılar.

Türkiye bu kaidelerin dışında sayılabilecek bir ülke değildir. Bilâkis, gelişme çabası içinde bulunan ve yabancı sermayeye karşı tabii zenginliklerini koruması gereken, bu alandaki politikasını çok büyük bir dikkat ve itina ile ve «millî menfaatleri» açısından yeniden gözden geçirmesi icab eden bir ülkedir. Türkiye'de bugün için uygulamakta olan yabancı sermaye politikası ve bu politikanın dayandığı Petrol Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu gibi mevzuat ve hatta yeni hazırlanmakta olan Maden Kanunu Tasarısı memleketimizin uzun vadeli millî menfaatlerini sağlayabilecek nitelikte olmaktan çok uzak gözükmektedir.

Türkiye ekonomik kalkınmasını devam ettirebilmek ve aynı zamanda sırtına yüklenmiş bulunan ağır dış borç taksitlerini vaktinde ödeyebilmek için bir süre daha dış yardım almaya muhtaç gibi gözükken bir ülkedir. Şurası muhakkaktır ki, özel yabancı sermaye kaynaklarından her yıl elde edilecek yatırımlar ne kadar artarsa, bir süre için Türkiye'nin resmi kaynaklardan finanse edilecek dış ödeme açığı o nispette azalacaktır. Fakat, unutmamak lâzımdır ki bu yabancı sermaye Türkiye'nin kaynaklarının istismarı için ve kötü şart-

larla gelirse, bir süre için dış yardım ihtiyacımızı azaltsa bile, bunun uzun vadede ekonomik gelişmemizi engelleyeceği, kalkınma potansiyelimize olumsuz etki yapacağı ve kısa bir süre sonra ödeme bilançosumuzda karların transferi ile ilgili problemler yaratacağı bizi yeniden ve belki de daha büyük çapta dış yardıma muhtaç bir duruma düşüreceği muhakkaktır. Bu bakımdan yabancı özel sermaye yatırımlarını «kalkınma yardımlarının» yerine geçebilecek, tamamen aynı mahiyette bir finansman kaynağı olarak kabul etmemiz imkânsızdır; ve devlet adamlarımızın, politikacılarımızın bu yöndeki telkinlere özellikle «Konsorsyum» çevrelerinden gelen şekline ASLA İLTİFAT ETMEMELERİ GEREKİR.

1. PETROL POLİTİKAMIZIN ÖNEMLİ YÖNLERİ :

Yabancı sermayenin Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkenin gelişmesini önleyici ne gibi etkileri olabileceğini görmek bakımından yabancı petrol şirketlerinin memleketimizdeki tutumu son derece ilgi çekici örneklerle doludur. Aynı zamanda Türk hükümetlerinin petrol politikasındaki hatalarını da ortaya koyması bakımından önemli olan bu tutumlardan bazıları üzerinde kısaca duralım.

Fiyat politikası bunların başında gelir. Türkiye'de rafine etmek ve yine Türkiye içinde satmak üzere yabancı petrol şirketlerinin ithâl ettikleri ham-petrole «afişe fiyatlar» uygulamaları bir süreden beri halkın gözüne çarpan ve hükümetin üzerinde durduğu önemli bir konudur. Rafineriler kurulurken yapılan bir anlaşmanın bir maddesinden istifade ederek ithâl edilen ham-petrol dünya serbest rekabet fiyatlarının ve hatta aynı şirketlerin Almanya ve İtalya'ya uyguladıkları fiyatların % 35 üstünde olan «afişe fiyatları» uygulamaları Türkiye için her yıl ortalama 15 milyon dolarlık önemli bir döviz kaybına yol açmaktadır. Bu meblağın önemini anlatmak bakımından şu kadarını söylemek yeter sanırız: Bu 15 milyon dolarlık fazla ödeme, Türkiye'nin üç konsorsyum üyesi hariç (Birleşik Amerika, Almanya ve İngiltere) bütün diğer 10 üye devletten aldığı yıllık dış kredi miktarı kadardır. Bu demektir ki biz bu 10 Konsorsyum üyesi devletten aldığımız yeni borç parayı olduğu gibi üç petrol şirketine hibe ediyoruz; ve sonra da dostlarımız bize yardım ediyorlar yakında kalkınacağız diye kendimizi avutuyoruz.

Petrol konusunda üzerinde durulması gereken ikinci önemli nokta yabancı şirket-

lerin menfaatleri ile «millî menfaatler» arasındaki gelişmeyi ortadan kaldırmak ve bunu temin için gerekiyorsa petrol arama ve üretme faaliyetlerini tamamen millileştirme yoluna gitmektir. Yabancı şirketlerin Türkiye'deki araştırma faaliyetleri göze batacak derecede «verimsiz» kalmakta ve araştırma için kapatılan alanların genişliği, bulunan petrolün azlığı, veya kalitesi düşükmüş gibi gösterilmesi Türkiye'de bir nevi «oyalama politikası» güdüldüğü tezini desteklemektedir.

Bu yöndeki ağır tenkitler sonucu politik çevrelerin uyanması ve özellikle Batman - İskenderun boru hattının Türkiye Petrolleri tarafından yapılmasının kararlaştırılması son bir yıl içinde bazı yabancı şirketleri uyarmış, telaşlandırmış ve bunlar birden bire bol ve zengin petrol kaynakları bulduklarını ilân eder duruma gelmişlerdir. Ashında, kısa vadeli bir takım hesaplara dayanan bu yeni strateji karşısında aldanmamak ve işin peşini bırakmamak gerekir. Çünkü, bu şirketler dünya pazarlarında ham-petrol üretimi fazlalığı devam ettiği takdirde Türkiye'nin ihtiyacından fazla petrol bunsalar bile istihsalı artırma yoluna gitmeyeceklerdir. Kaldı ki bu seviyeye varıncaya kadar yapacakları üretimden Türkiye'nin sağlayacağı menfaatler bu şirketlerin sağlayacağına kıyasla çok cüz'î seviyelerde kalmaktadır. Bu şirketlere verilen imtiyaz ve haklar - özellikle «tükenme payı» adı verilen izahı ve anlaşılması güç bir hak - Türkiye'de çıkarılacak ham petrolle- rin dahi yine dolar olarak Türkiye'ye maliyetlerinin oldukça yüksek seviyelere ulaşması sonucunu doğurmaktadır.

Bu durumda, Türkiye'nin petrol kaynaklarını koruyabilmesi, üretimi süratle geliştirmesi ve artan üretimin büyük bir kısmını tekrar ekonomik kalkınmanın hizmetine sokabilmesi için Petrol Kanununu değiştirmek, imtiyazlara son vermek ve son merhale olarak da petrol endüstrisini başından sonuna kadar millileştirmeye hazırlanmak gerekir.

2. MADEN ALANINDA BELİREN TEHLİKELER :

Petrol sahasında başımıza gelenlerin, belki biraz farklı bir şekilde, maden arama ve üretme alanında tekrar karşımıza çıkması tehlikesi son zamanlarda ciddi olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bilindiği gibi, dünyanın dört bucağında zengin maden kaynakları büyük yabancı şirketlerin ve tröstlerin elindedir ve son bir kaç yıl içinde çeşitli ülkelerde ve bağımsızlığında yeni kavuşan devletlerde bu nevi maden işletmelerinin millileştirilmesi ve yabancı şirketlerin kovulması biri birini takip etmektedir. Bu olaylar bir taraftan üretimi sarsıntı geçiren bu madenlerin dünya piyasalarındaki fiyatlarının yükselmesine yol açarken, bir taraftan da bu şirketlerin başka ülkelerde yeni imkânlar aramasına sebep olmaktadır. İşte Türkiye'de son bir iki yıldan beri çoğu başka ülkelerden kovulmuş, mazileri pek de parlak olmayan bazı şirketlerin mümessilleri tarafından sık sık ziyaret edilen ülkelerden biri olmuştur.

Türk müesseselerinin yıllarca uğraşarak ve büyük masrafları göze alarak bul-

dukları bazı zengin maden kaynaklarına «hazıra konma» alışkanlığı içinde gelip derhal konmak isteyenlerin dahi aralarında bulunduğu bu «zararlı tiplere» karşı Türk idarecilerinin ve politikacılarının son derece dikkatli olmaları ve petrol tecrübesini tekrarlamamaları gerekmektedir. Oysa, sızan haberler «Maden Kanunu Tasarısı»nın son derece liberal esaslara göre ve yabancı sermayeyi teşvik için bir takım aşırı hak ve imtiyazları sağlayıcı şekilde hazırlanmakta olduğu merkezindedir. Hiç şüphesiz, yabancı sermayenin gelmesi muhtemel memleketlerin temsilcileri bu şirketlerin ve menfaat gruplarının baskısı altında kalarak Türk hükümeti üzerinde «Maden Tasarısı»nın bu şekilde ve süratle çıkarılması için baskı yapıyor olabilirler; ve hatta çeşitli nedenlerle bizzat Konsorsyumu bu yönde bir baskı aracı olarak kullanmayı deneyebilirler. Fakat, hükümetimizin nereden gelirse gelsin bu mahiyetteki baskılara mukavemet etmesi şarttır. Hükümet bunu yapamadığı takdirde Parlemtentonun yetkilerini kullanması ve Türkiye'nin «millî menfaatlerine» aykırı düşecek bir tasarının kanunlaşmasını önlemesi gerekecektir.

Maden araştırma, üretme ve ihraç etme gibi stratejik bir sektörde yabancı sermaye yatırımlarını ya tamamen yasaklamak, ya da çok sıkı bazı kurallara bağlamak zorundayız. Bu kuralların başında millî sermayenin iştirak şartı ve yabancı ortağın belirli bir sürenin sonunda ortaklığının sona ermesi gibi kayıtlar gelecektir. Eğer dünya piyasasının özel şartları zorunlu kıldığı için veya yeni bir teknolojinin sadece bir yabancı firmanın monopolünde olmasından dolayı belirli bir alanda maden arama ve/veya üretme hakkını yabancı bir şirkete vermek zorunluğu söz konusu olursa, yamna Türk ortak almak - ki bu bir İktisadî Devlet Teşekkülü de olabilir - ve meselâ 8 veya 10 sene sonra bütün haklarını Türkiye'ye terketmek şartıyla böyle bir yabancı sermaye yatırımına izin verilmesi düşünülebilir. Fakat, bunun dışında başı boş ve maceracı bir takım yabancı sermayelerin madenlerimizi istismarına imkân verilmemelidir.

T. R. T. ve Koalisyon Hükümeti

Millet Partisi Lideri Osman Bölükbaşı tarafından daha çok hissi sebeplerle TRT Kurumuna karşı yöneltilen kampanyanın haksızlığı ve koalisyon birliğini bozucu niteliği gittikçe aydınlığa çıkmaktadır. Bir bardak suda fırtına kopararak siyasi yatırım peşinde koşan Millet Partisinin davranışları yalnız basında değil, gittikçe genişleyerek halk oyunda da şiddetli bir tepkiye sebep olmaktadır. O kadar ki vatandaş TRT konusundan artık usanmış bulunmaktadır. TRT Kurumunun bazı kusurları vardır. Tarafsız özerk bir kurumun yetersiz bir kadro ile örnek şekilde kurulabileceğini zannetmek hatalıdır. Ancak müessesenin kuruluş buhranlarını gidermek için çalışacak yerde hükümetin onu

bir hasım olarak karşısına alması doğru sayılmaz. Koalisyon hükümetinin bu konuda Millet Partisinin taktiğine âlet olması şüphesiz temenni edilirdi. Millet Partisi esas itibarıyla siyasi yatırım amacıyla hareket etmekte, herşeyi söyleyen, hakikatleri ortaya koymakta pervası bulunmayan bir parti olarak kamu oyu karşısına çıkmak istemektedir. Bu gayeye erişmek için zaman zaman çelişme içinde görünür fakat uzun vâdede Parti Başkanı Bölükbaşı'nın halk oyuna bir kahraman olarak tanıtılması prensibinden uzaklaşmayan bir politikanın tarafıdır. Koalisyonun Millet Partisi dışındaki diğer ortaklarının ve bu arada başbakanın TRT konusunda bazı tereddütleri olduğu fakat TRT konusunun sık sık pişirilip kotarılmasından pek memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Millet Partili Turizm ve Tanıtma Bakanı tarafından TRT kurumuna idari tahkikat yapmak amacıyla gönderilen müfettişler Genel Müdür Adnan Öztrak tarafından kabul edilmemiştir. Bunun üzerine mesele Danıştay'a intikâl etmiş ve Danıştay Turizm ve Tanıtma Bakanlığı müfettişlerinin TRT Kurumunu denetleyemeyeceklerini kararlaştırmıştır. Bu durumun hükümetin prestijine bir darbe olduğu ve buna Millet Partisinin davranışının sebep olduğu meydandadır.

Türkiye'nin buhranlı bir dönem içinde bulunduğunu hatırdan çıkarmamalıyız. Halk oyunda hızlı bir uyanma olmakta ve ekonomik, sosyal sorunlara gittikçe çoğalan bir ilgi gösterilmektedir. O kadar ki, ekonomik ve sosyal konularda, meselâ toprak reformu konusunda, madenler veya petrol konusunda durumlarını açıklamayan siyasi kuruluşlar ve politikacılar itibarlarını kaybetmektedirler. Bunun çok olumlu bir gelişmeye yol açacak faydalı bir uyanış olarak değerlendirilmesi gerekir. Türkiye'nin içinde bulunduğu yeni ortam açısından bakılınca Millet Partisi tutumunun hatalı olduğu meydandadır. Çünkü kamu oyu, politikacıların 1946 nutuklarıyla sürükleyemeyecekleri şekilde uyanmaktadır. Hükümet başkanı ve üyeleri toprak reformu konusunda, petrol ve madenler konularında şimdiye kadar sessiz kalmıştır. Koalisyon ortakları yaklaşan bütçe görüşmeleri sırasında eğer Kıbrıs olayları bir denbire vahimleşmezse çok güç bir imtiyarla karşı karşıya kalacaklardır. Hükümetin TRT konusunda şimdiye kadar kaybettiği zamanı kâfi bulup çalışmasını faydalı alanlara yöneltmesi zamanı gelmiştir. Hükümetin iç politikada sunî olarak ve hissi sebeplerle yaratılan meseleler yüzünden itibarını kaybetmesine hükümeti kuran partiler müsaade etmemelidirler. Millet Partisinin koalisyon dışında bırakılması pahasına olsa bile bu yolu benimsemek lazımdır.

A. P. de Eski Sesler ve Yeni Sözler

Adalet Partisi içinde beliren hareket kişilikleri bilinen bir gurubun, yeni tonda seslerini duyurmalarıyla, kamu oyunun dikkatini çekmiştir.

A.P. genel kongresinde, liderlik mücadelesini kaybeden bu grup, bugün partiyet hakim kadro karşısındaki durumlarını, kişisel gelişmelerden çıkarıp, fikri bir temel üzerine oturtmak ister görünüyorlar. Bu biçim bir mücadele, uzun sürecek bölünmeleri hazırlayacağı gibi, bastırılması da kolay olmayacak akımlar yaratabilir. Bu olay, parti içinde bugüne değin beliren ayrılıkların, en ciddi olacak istidattadır. Fikri bir yönü olduğu ve kamu oyunca benimsenen belirli meseleler karşısında, açık bir tutumu benimsediği için de, süreli olarak yayın organlarının ve kamu oyunun ilgisini çekecektir. Bu da, hareketin önderlerini popüler kıldığı nisbette, onlar için teşvikçi olacaktır.

A.P. hissi bir topluluk dayanışması olarak kurulmuştur. Sokakta yatan, D.P. oylarına konmak için her kafada insan, ihtiras ve cüretleri ölçüsünde, bu oylar üstüne oynamıştır. Hiç bir ciddi fikri temsil etmemişler, bunu iddia da etmemişlerdir. İlk defadır ki, A.P. de, değeri ne olursa, o'sur fikri bir akımdan veya belirli zümreleri temel almaktan söz ediliyor. Bu partinin, bugün tarihe karışmış bir ekonomik görüşü savunması, memleket gerçeklerine aykırı düşmektedir. Kamu oyunun her tabakası buna karşı sesini duyurmuştur, ve memlekette toplumun fertleri şuurlandıkça, bu seslerin daha da güçleneceği şüphesizdir.

A.P. nin fikri bir temelden yoksun olan kuruluş ve gelişme devresi tamamlandıktan sonra, bu eksiklik, kendisini eninde, sonunda gösterecekti. Bu sebeple, A.P. içinde beliren akımın öncülerinin iddia ettiği gibi, bu parti şu, yada bu zümrelere dayanıyordu da, şimdi onlardan uzaklaşmıştır, iddiası gerçeklere aykırı bir ifadedir. A.P. şimdi, belli toplum tabakalarının üstüne oturtulmak istenmekte ve kamu oyununa mal olmuş belli meselelere sahip çıkararak kitlelerin, aydın gurupların dikkatini kendi üstüne çekmek istemektedir. A.P. hakkında kullanılan sıfat, «Tüccarlar Kulübü» gibi sözler, bu gurubun icadından çok, kamu oyunun, bu partiye verdiği isimdir. Kısaca, A.P. dışında, başlayan bir gelişimin, A.P. alt kadrolarında uyandırdığı ilgi, bu grupça benimsenmiştir. Nasyonalist bir eğilimle, toplumcu bir görüşe varıldığı, kolaylıkla arlaşıyor. C.K.M.P. de başlayan, yeni gelişmeye paralel olarak kanalize edilmektedir. Neticede iki gurup birleşebilirde. Fakat, seçim arifesinde partiden kopmak, pek o kadar kolay bir mesele değildir. Ayrılacakların, Millet vekilliklerinin tehlikeye gireceği şüphesizdir. Bunu da göze alacak, pek az kimse vardır. Büyük gelişmeleri, seçimden sonrası için beklemek, gerçeğe aykırı düşmez. Şimdi, bir gurup varlığını, sesini duyurmuştur. Bu temalar, muhtemeldir ki, seçim kampanyasında, belli bir ölçüde işlenecektir. Seçim sonu, bu gurup Millet vekilliklerini muhafaza edebilirlerse, seslerini daha güçlü çıkaracaklar, C.K.M.P. deki, gurupla bir yerde toplamak için ciddi gayretler sarf edeceklerdir. Bu yer, hatta A.P. de olabilir.

Kim Bu Derk Kinnane?

İngiliz politikasının çare bulunmaz hastalığı, yeniden tepmişe benzer. Bu politika, değil uzun sürede, kısa sürede de başarılı olmamıştır. Bütün İngiliz dehasına rağmen, bu politika, İngiliz İmparatorluğunu tasfiyeden kurtaramamıştır.

İngiliz politikasının aleti olanlarda her yerde, hain damgası yiyerek, felâketli bir kaderle karşılaşmışlar, ve bu politika milletlerarası hayata sadece ararşı getirmiştir.

İngilterenin «parçala, böl ve hakim ol» politikası, kısa bir süre sonra, milliyetçilik duygularını tutuşturduğu için, bizzat kendi hakimiyetini dinamitlemiştir. Hele, İngilterenin kuvvetinin çökmesi ve milletlerarası hayatta, Rusyanın bir dünya devleti olarak ortaya çıkmasından sonra, bu politika İngiltereye sadece baş ağrısı ve felâket getirmiştir. Bütün Arabistan, bunun canlı bir delilidir. Milletleri gerçek veya sun'î ırk ayrımlarına göre parçalamak, bölmek, İngilterenin kudretli günlerinde, milletlerin başına getirdiği en kötü fenalıklardandır. Amma, İngilterenin artık düşman yerine, dost kazanma politikasını benimsediğini kabul etmek, aklın icabıydı. Ne yazık ki, hâlâ bu hastalıktan kurtulmadığı anlaşılmaktadır. Son olarak, Londra'da ne zaman kurulduğu bilinmeyen «İrk İlişkileri Enstitüsü» adı altında bir kurum, bu eski İngiliz politikasının, yeni bir sesi gibi ortaya çıkmıştır. 1958 de kurulduğu, yayınladığı kitapçıklarda kaydedilmesine rağmen, 1964 de kadar varlığının bilinmemesi, İngiliz mizacına pek uymaktadır.

Bu Enstitü, 1964 yılında, «OXFORD Üniversitesi» basım evinde basılan, «Kürd ve Kürdistan» adlı, bir kitapçı çıkarmıştır. Genel olarak, her kitapta yazar hakkında, geniş bilgi vermeğe pek düşkün olan İngilizler, her nedense, bu kitapçıyı yazarı «DERK KINNANE» hakkında hiç bir bilgi, vermemektedirler. Kimdir, nedir bu «DERK KINNANE?» Belli değil. Bu hayali zata göre, Türkiye'de 1960 ihtilâlinde sonra, başkaldıran kürtlerle, ordu arasındaki çarpışmada, Mardinde 121 kişi ölmüş, 354 kişi yaralanmış, Diyarbakır'da 194 kişi ölmüş, 400 kişi yaralanmış, v.s. Buna benzer bir sürü hikâye. Bu hayali ayaklanma ve çarpışmalar üstünde durulmaya değmez. Fakat, İngiliz gizli servisinin, kâğıt üstünde, sadece isimden, ibaret pek çok enstitüsünden biri olduğu aşkâr olan böyle bir enstitüye mal ederek, yayınladığı kitapçı enteresandır. Enteresandır, dostlarımızın niyet ve hedeflerini kısmen de olsa açıkladığı için, İngiliz gizli servisi, hadise çıkarmak istediği meseleler için, böyle hayali enstitülere mal ederek, onları aydınlara saygı değer kılmaya çalışarak, birde ilmi hüviyet vererek, kışkırtıcı yayınlar yapar. Bu kitapçıkta onlardan biridir. 1925 de buna benzer çok şeylerini gördük. Musul üzerinde, Türkiye'nin talebinden vazgeçmesi için, böyle şan-

tajlara baş vurmuştu. Amma, Nuri Saidin akibetini görenler, ve bu politikayı artık çok iyi tanıyanlar için, İngiltereye zarar vermekten başka, bu gibi hilekârlıkların hiç bir başarı şansı olamaz.

Özel İhtisâs Komisyonları

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın hazırlanmasında teşkilâta yardımcı olmaları gayesiyle, 91 sayılı kanunun ve 5/1722 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konan tüzük çerçevesinde İhtisâs Komisyonları kurulmuştur.

Mart ayında çalışmalara başlayan komisyonların adedi 65 in üstündedir. Herbir komisyon 15 ilâ 25 üyeden kurulmuştur. Üyeler ilgili devlet kuruluşları, üniversiteler ile ihtisâs odaları temsilcileridir. Buna ek olarak, bu kuruluş ve odaların temsilcisi olmayan, fakat belirli konularda araştırmaları ve düşünceleri olduğu konusuna varılmış kişilerde davet edilmiştir.

Mart ayının ortalarında bütün komisyon üyeleri Dil ve Tarih - Coğrafya salonunda toplanmış, D.P.T. yöneticilerinin çalışmalarını başlaması münasebeti ile söylemek ihtiyacını hissettikleri düşüncelerini dilemişlerdir. Bu toplantıda Başvekil yardımcısı Süleyman Demirel'de konuşmuş, Hükümetin Plâna inandığını belirtmiştir...

Plânlama ve komisyonları ile kafalarda gelişen çeşitli soruları ele alacak olursak :

● D.P.T. Devlet idaresi içindeki yerini almış mıdır? İlgili sahası bu kadar geniş bir kuruluşun, dört yıl içinde, gayesi olan işin seviyesinde ve ölçüsünde çalışmalar yaparak bütün faaliyetleri düzenlemesini beklemek bir hayaldir. Bugün, vahalif muvafık bütün partilerin, hattâ vatandaşların D.P.T. nin varlığını benimsemesi, bu kuruluşun sorunluluğunu bilmekte olduğunu göstermektedir... Partilerden, Devlet Kuruluşlarından göreceği yardım ve itibarla D.P.T. nin gelecek yıllarda daha verimli ve etkili olacağı tabiidir. Gelecek beş yıllık plânın daha etraflı ve ayrıntılı olacağı muhtemeldir. İsbet derecesi içinde ümitsiz olmamız gerekir.

● Bu kadar çok sayıda komisyon ihtiyacı var mıdır?... İlk bakışta komisyonların çok fazla olduğunu görüyoruz. Komisyonların görevlerini en sorumlu olan kuruluşların yapmış olmaları, D.P.T. nin bu çalışmalardan yararlanarak, plânı hazırlaması beklenebilir. Fakat, gerek ihtisâs elemanlarının azlığı ve dağılıklığı, gerek bahis konusu kuruluşların istenen çalışmalarını bu güne kadar yapmamış veya sonuçlandırmamış olması gözönünde bulundurulmalıdır. Bunun için D.P.T. nin fazla görev yüklenmesini eksik olan çalışmaların yapılması için önayak olmasını tabii karşılamak lâzımdır... Ayrıca, bu çalışmaların kurumları da etkililerle, daha modern davranışlara ulaştıracağı beklenmelidir.

● Bukadar çok sayıda üyeli komisyonlar verimli olur mu?... Gerçekten endi-

şe yaratan sayılar, D.P.T. nin gayeleri içinde sebebini bulmaktadır. Bir taraftan mümkün olduğu kadar çok ihtisâs sahibinden yararlanmak, diğer taraftan plânın içine aldığı konuları yürütücü kurumların peşinen çalışmalara sahip çıkmasını isteği bu sonucu vermiştir. Belki bu yoldan ikinci beş yıllık plân hazırlandığı anda, ilgililerin gönülden bir gerçekleştirme desteğine sahip olacaktır. Buda bir plân için çok önemli yaşama gücüdür... Komisyonların, konuların ayrıntılarına göre küçük araştırma guruplarına bölünmeleriyle, çalışma ölçülerine inilmesi endişeleri ortadan kaldırmaktadır...

Nitekim güvenilecek, istatistikleri belgeleri yok denecek kadar az, araştırmaları yeni veya tatbikat görmemiş, hattâ düzenlenmemiş bir zemindeyiz. Bunun için adı istişari olan komisyonların aslında yalnızca yetkileri istişari olup, kendileri araştırma guruplarının konu çevresinde birleştirilmesinden doğmaktadır.

● Komisyonlar hangi sosyal - ekonomik açı içinde çalışacaklardır?... Komisyonların dışında ve içinde pek çok kişinin bu soruyu sorması tabiidir. Sorulmasının sebebi aynı zamanda cevap olmaktadır. Eğer Türkiyede idarenin politikası çizilecek kadar geliştirilmiş olsaydı, çok değişik görüşteki partiler veya bilim adamlarının da birleşebilecekleri hedefler ortaya çıkmış olurdu... Vasıtaların seçimindeki değişik tercihler ihtisâs elemanları tarafından değerlendirilebilirdi... Bunun için bu soruya cevap beklemek anlamsızdır. Plân plâv demagojisinin bile yapılabildiği bir siyasi ortamda, liderlerin olsun plâna inandıklarını belirtmeleri küçüğe olsa sevini- lecek bir fırsat olabilmektedir. Ayrıca, bahis konusu komisyonların meseleleri incelemesi sırasında konularla ilgili dünya görüşlerinin ortaya çıkması beklenir. Tekliflerin eğilimleri olacak, burlarda plânın bir dünya görüşü için bir düzeyin doğmasını sağlayacaktır.

Arsa Ofisi

Mart ayı içinde İmar Bakanının gazetelere verdiği demec etkisiz kaldı. Bu çok önemli haberin etki yapmaması, böyle bir teşebbüsün gerçekliğine itimatsızlıktan ziyade, haberin ne olduğunun yeteri kadar anlaşılmadığı düşüncesindedir.

Haber şudur... İmar ve İskân Bakanlığı bir Arsa Ofisi kuracaktır. Bu ofis şehirlerin gelişmesi ve düzenlenmesi için gerekli inşaat arazisini temin edecektir. Ofis, hazine, belediye, özel idarelerden arsa devralacağı gibi, bunun dışında arsa satın alabilecek ve istimlak yapabilecektir. Arazileri plânlayacak, enfastrüktür tesislerini (yol, su, kanalizasyon, elektrik, hava gazı vb.) gerçekleştirecek, halk tipi konut veya tesisleri, sanayi ve turizm tesisleri yapacaklara uzun süreli kira veya irtifak hakkı tesisi yoluyla tahsis edecektir. Bunlar döner sermaye marifetiyle gerçekleştirecektir...

Forum 1961 den beri savunduğu bu düzenin teşebbüsünü alkışlar - Kanun ta-

sarısını elde ettikten sonra etraflıca incelemek kaydıyla, şimdilik bazı düşüncelerimizi açıklayalım.

● İnşaat arazisi, yarı arsalar, insanların ilk haklarından olan barınma ihtiyacını karşılayan meskenlerin inşası için elzemdir. Böylece, arsa mülkiyetinin ticaret vasıtası olmaktan kurtarılacak, ihtiyaç maddeleri gibi millî politikaya sokulması gerekir. Şehirde yaşama hakları şehirliye maledilmek istenirse, şehirlinin iskânın temin için arsa mülkiyetini bazı sınırlar ve statüler içinde düzenleme zorundayız. İşte Forum tasarısını bunun için desteklemek ister...

● Özellikle şehirlerin gelişmesini ön-geren, yeni iskân sahalarının açılması, yani arazinin kullanış değiştirilmesi özellikle bu isteklerin hedefidir. Eskiden ziraat arazisi olarak m² si 1-2 TL, olan yerler şehir arazisine katıldığı zaman 4-5 kat değer artışına sahip olmaktadır. Bu değişiklikte arazi sahibinin hiçbir emeği yokken, belediye plân yapmak, enfastrüktür tesisleri inşa etmek ve birçok servisleri başlatmak için pekçok para sarfetmektedir. Belediyenin bu masraflarını geri almak için, mevcut İmar Kanununun vergilemeleri bu yatırımları karşılamamaktadır. Ayrıca yanlış tatbik edilmesi de bu vergilemeyi haksız duruma düşürmektedir.

● Arsa ofisi ihtiyaç sahiplerine ucuz arsa temin edebilirse, özel mülkiyete dahil olan diğer arsaların spekülasyonu da önlenmiş veya azaltmış olacaktır.

● Ofisin elinde olan sahaların tanzimi, mülkiyet hakkı baskularından kurtulmuş olarak daha kolay ve iyi yapılabilir.

● Arsalar üzerinde yukarıda belirttiğimiz işlemler, doğrudan doğruya belediyelerin işidir. Buna göre, arsa ofisi ile belediyelerin ilişkileri çok iyi düzenlenmelidir. Ashında ofisin şehirlerdeki faaliyetleri, bir merkeze bağlı olsa dahi, her şehirde başka şartlara göre yürütüleceğinden, her büyük şehirde mahalli bir ofisin oradaki belediye ile birlikte çalışmasını gerektirecektir.

● İlk sermayenin tayıni, döner sermaye ve kullanış şekli çok iyi hesaplanmalıdır. İkinci Cihan savaşından sonra, işçi hükümeti idaresinde Londra için kurulan ofis birkaç yılda milyonları tüketmiş, çok güç şartlarla ve pek uzun zaman çalışmak zorunda kalmıştır.

● Büyük ölçüde faaliyet gösteren arsa ofisinde gerçek suüstimaller ve dedikoduların olması, olağan üstü kolaylığa sahiptir. Bu duruma düşüldüğü takdirde, geçmişte eş görülmemiş seviyede ve çapraşıklıkta meselelerle karşılaşılması mümkündür. O zaman, yurdumuza çok faydalı iktisadî ve sosyal hayatımıza müsbet etkileri olacak bir kuruluşu kısa zamanda kaybederiz.

İZ
(am — düt — İz)
İbrahim BALABAN
İmece Yayınları
5 Lira

Sofya'da Darbe Teşebbüsü

Bulgar Telgraf Ajansının tezkip gayretlerine rağmen 7 Nisanda, Bulgaristanda, ancak Sovyet İstihbarat Servisinin ihbarı üzerine önlenemeyen bir darbe teşebbüsü olmuş ve bu komşumuzun bağımsızlaşma arzusunu açığa vurmuştur.

Ruslarla olan etnik yakınlık ve iktisaden az gelişmişlik yönleriyle Moskova'ya en sadık olması gereken ve şimdiye kadar da öyle gözükten Bulgaristan'da vukua gelen son olay, ordu ve komünist partisi içinde kuvvetli bir muhalif grubun mevcudiyetini ortaya koymuştur. Sofya Askeri Bölge Kumandanı tevkif edilen 50 kişi arasındadır. Bu arada hudut dışına kaçanlar olmuş ve Parti Merkez Komitesi üyesi Gorunya da intihar etmiştir. Halen Bulgar makamları gerek ordu ve gerekse partide büyük bir temizliğe girişmiş bulunmaktadırlar.

Çeşitli kaynaklardan gelen haberler, darbe teşebbüsü arkasında yer alanların hakiki maksatları hususunda farklı bilgi vermektedirler. Titoistlik, Pekin taraftarlığı veya Stalinçiler, makam ihtirası ve hatta Batı Demokratik düzenine özlem, sayılan maksatlar arasındadır. Bununla beraber asıl sebebi, monolitik bir komünist bloka tabi olma yerine, milliyetçilik cereyanının Doğu Avrupa ülkelerini sarmış ve Moskova boyunduruğundan kopma gayretlerinin artmış olmasıdır. Bu hareketin öncülüğünü yapan Tito batı alemleri ile sıkı temaslar kurduğu gibi sonunda Moskova'nın da hürmetini kazanabilmiştir. Polonya bir ara tam manasıyla Moskova'dan kopma fırsatını ele geçirmişse de sonradan muhtemel Alman hudud tashihi taleplerini düşünerek tam bağımsız olma cesaretini kendinde görememiştir. Romanya «Comecon» içinde tarımsal ve hayat seviyesi düşük bir memleket olarak kalmak istemediğinden büyük bir cesaretle Moskova'nın kontrolundan kendini sıyrabilmiştir.

Turizm gelirlerini artırma gayesiyle Batı Dünyasına kapılarını açan Bulgar halkı peyk olarak kalmayı artık bir izzeti nefis meselesi addedmekte ve bağımsızlığa kavuşmanın yolunu aramaktadır.

VARLIK YAYINLARI

BİR FİLİZ VARDI : (Roman)

Orhan Kemal, 4 Lira

YENİ ŞİİRİMİZ : (Antoloji)

Haz.: Sabahattin Batur, 4 Lira

DÜNYAMIZI KEŞFEDENLER

(ve meraklı yolculukları) :

Haz.: Azize Bergin, 5 Lira

YURDUN DURUMU ÜZERİNE

RAPOR 1965

(Memleket gerçeklerine dair çeşitli yazılar) 2 Lira

ABDÜLHAK HÂMİT

(Hayatı, Sanatı, Eseri)

Haz.: Hikmet Dizdaroğlu 2 Lira

İÇERDEKİLER : (Oyun)

Melih Cevdet Anday, 2 Lira

HAYAT YOLLARINDA : (Roman)

Panait Istrati, 2 Lira

Irak'taki Kürtler

Mütareke bozulmuş ve Mustafa Barzani liderliğindeki Irak Kürtleri dahili muhtariyet taleplerinin karşılanmadığı gerekçesiyle tekrar Irak ordusu ile mücadeleye başlamışlardır.

İktidara geldiği sırada Kürtlere cömertçe vaidlerde bulunan Mareşal Arif, sonradan, Kürt taleplerinin dahili muhtariyette kalmayıp Musul petrollerini de içine alan bir arazide tam bağımsızlık isteğine döneceğini düşünerek mücadeleyi tercih etmiştir.

Döğüşme kabiliyeti ve mukavemeti bakımından Arap askerlerinden kat kat üstün olan Kürtlerle Irak ordusunun başa çıkamayacağı çok iyi bilen Başkan Nasır, Mareşal Arif'i bazı tavizlerde bulunmaya ikna etmeye çalışmış ve fakat bunda başarı sağlayamamıştır. Yemen'deki 50.000 askerini geriye çekemeyen Mısır, Irak'a yardım edecek durumda değildir. Kaldı ki Şeria suları sebebiyle İsrail'le her an bir harbin patlak vermesi de ihtimal dahilindedir.

Senelerdir devam eden radyo yayınları ile Kuzey Irak'da «Kürdistan Cumhuriyeti» kurulmasını teşvik eden Rusya her nedense Barzani kuvvetlerine silah yardımı yapmamakta ısrar etmektedir. Halbuki Molla Barzani vaktiyle Moskova'nın desteği ile İran Azerbaycan'ın da Mahabad Kürt Cumhuriyetini kurmuş, bu kısa süreli devletin yıkılışından sonra da Moskova'ya gitmiştir. Rusya'da 7 sene kalan Barzani Kızılordu tarafından fahri mareşallığa terfi ettirilmiş ve Kürt Demokrat Partisini kurmasına yardım edilmiştir. Öyle anlaşılıyor ki Rusya bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasından çok bu bölgede devam eden bir mücadeleyi ve huzursuzluğu arzu etmektedir. Bu arada Kürtlere yapacağı silah yardımının Arablarla arasını açacağını da düşünmüş olması akla gelebilir. Bununla beraber Irak Komünistleri Kürtleri canla başla desteklemektedirler.

Resmen teyid edilmemiş olmakla beraber bazı gazete haberlerine göre Irak Kürtlerle mücadelede Türkiye'den yardım istediğinde bulunmuştur. Eğer böyle bir talebde bulunulmuşsa eminiz ki bu hükümetimiz tarafından reddedilmiştir. Bastırılmasına yardım etmediğimiz takdirde bağımsızlığına kavuşacak bir Kürt Devletinin Türkiye'de bazı tahriklere girişebileceği iddiası büyük bir tehdit mahiyetinde kabul edilmemelidir. Zira Türkiye seneler önce Türklük - ırkçılık cereyanlarını tehlikesiz hale sokarak bir Anadolu Milliyetçiliği yolunu seçmiştir. Türk milleti derken de Anadolu'da asırlar boyunca müşterek bir kültür ve kader birliğine erişmiş bir milleti kastetmekteyiz. Arab milliyetçiliğini bir ırkçılık cereyanı şeklinde körükleyen Nasır gibi liderler Irak'daki Kürt ayaklanmasının hakiki sorumlularıdır.

SOYTARI
(Hikâyeler)
Maksim GORKI
5 Lira
Yeditepe Yayınları

Fransa, Seato ve Gromiko

Birleşik Amerika'nın Güney Doğu Asya politikasını tasvip etmeyen De Gaulle, SEATO ittifakına yıkıcı darbeler indirmeye başlamıştır. İlk olarak, 3- 5 Mayıs arasında Londra'da toplanacak olan Seato Bakanlar Konseyine Fransız Dışişleri Bakanı Couve de Murville'in katılmayıp Bangkok'daki Fransız daimi delegesinin müşahit olarak iştirak edeceği açıklanmış; bunu, 1-24 Mayıs arasında cereyan edecek Seato deniz manevralarına Fransız donanmasının katılmıyacağı kararı takip etmiştir. Pakistan da çok daha önce bu manevralara donanmasını göndermeyeceğini bildirdiğine göre Seato ittifakı da Cento gibi kuruluş amacına erişememiş bir andlaşma hüviyetine girmektedir.

Rusya'nın karşısına tam bağımsız bir büyük devlet olarak çıkma çabası içinde De Gaulle, Bonn'daki dostlarını da kızdırmaktan geri kalmamıştır. Filhakika De Gaulle son olarak Başbakan Erhard ve Dr. Adenauer'e gönderdiği mektuplarda, Avrupa'nın siyasî birliğiyle ilgili konuşmalara, 30 Haziranda yapılacak altılar toplantısında tarım politikası tespit edilmeden başlanıyacağını bildirmiştir.

Bazı Batı yorumcularına bakılırsa De Gaulle Rusya'nın ve hatta Kızıl Çin'in karşısına dünyanın pürüzlü meselelerini çözüme nitelikleri tam bir hakem gibi dikilmek üzere hazırlık yapmaktadır. Bu arada De Gaulle Fransa'nın, yani kendisinin, davet edilmediği Yalta Konferansı kararlarının da tekrar ele alınmasını istiyeciktir. Avrupa'daki bütün Rus peykleri ile flört eder De Gaulle, bu memleketlerin Moskova'dan tamamen kopma arzularını bir koz olarak kullanma niyetindedir. Arnavutluk, Tugoslavya ve Rumanya'nın bağımsızlaşmadaki başarıları diğer Doğu Avrupa ülkelerini çoktan tahrik etmiştir. Bulgaristan'daki son darbe teşebbüsü bunun en güzel misalidir.

Nato ve Varşova Paktlarının gevşemesi ve ortadan kalkmasıyla Anglo - Saksonların ve Rusların dahil olıyacağı bir Avrupa, nükleer silahlara sahip Fransanın liderliğini kabul etmek zorluğunda kalacaktır. İktisaden diğer bloklardan daha kuvvetli bir durumda olacak böyle bir Avrupa gerek Asya ve gerekse Afrika'da Washington ve Moskova'nın nüfuzlarını nötralize edebilecektir. Böylesine büyük plânlarda peşinde olan De Gaulle'e Almanya'nın birleştirilmesi acele edilmemesi ve bir koz olarak kullanılması gerekli bir problem olarak gözükmektedir. Hatta Bonn, Fransa'nın Doğu Almanya'yı bile tanımayacağından korkmaktadır. Öyleyse bütün Avrupa'ya kendini lider olarak görür bir memleketin bütün ülkeleri tanıması kadar tabii olan ne vardır!

Bu şartlar içinde Paris'e gelen Rus Dışişleri Bakanı Gromiko, karşısında De Gaulle'u, kendisine çok daha tepeden bakar bir eda içinde bulmuş ve müstakbel Avrupa liderinin Rusya için belki Washington'dan da büyük bir problem olacağını sezmiş olmalıdır.

İncelemeler

Sendikacılık Hareketi ve İşçi Partisi

Cahit TALAS

Bağımsız sendikacılık hareketinin doğduğu ve çok partili demokratik sistemin mevcut olduğu her memlekette, sendikaların siyasî hayat içinde rol aldıkları, bazan doğrudan doğruya bazan da dolaylı yollardan siyasî faaliyetlere katıldıkları görülmüştür. Özellikle işçi partilerinin kurulduğu memleketlerde bu partilerle münasebetleri dolayısıyla sendikaların siyasî faaliyetleri her zaman tartışma konusu olmuş ve olmaktadır. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Aşağıda kısaca belli başlı iki ayrı görüşü özetledikten sonra memleketimizdeki duruma intikal edeceğiz. Bu durum son günlerdeki tartışmalar dolayısı ile aktüel bir sahaya gelmiştir.

I. Aleyhteki Görüş :

Bilindiği üzere sendika, esasında meslekî karakteri ağır basan nev'i şahsına münhasır bir derneklerdir. Esas itibariyle mensuplarının ekonomik, sosyal, kültürel vesaire haklarını ve menfaatlerini korumak için kurulur. Binaenaleyh sendikacılık hareketi herşeyden önce çalışmalarını ve imkânlarını bu hedeflere çevirmelidir. Kuvvetini ve enerjisini doğrudan doğruya siyasî faaliyetlerin içinde israf etmemeli, ve ana fonksiyonu olan toplu müzakere sistemini başarılı bir şekilde yürüterek işçilerin hayat ve çalışma şartlarını islâh imkânlarını meslekî niteliğini yitirmiyerek aramalıdır. Millî hasılların daha âdil ölçüler içinde dağılımını sağlamak çabaları, bu yolda hareket olunduğu takdirde daha fazla başarıya ulaşabilirler. Zira, özellikle sendikacılık hareketinin henüz kuvvet kazanmamış olduğu, büyük halk kitlelerinin desteklerine geniş ölçüde dayanmadığı toplumlarda belli bir siyasî görüşün arkasından gitmek, belli bir partiye angaje olmak evvelâ sendikacılık hareketini bölme

tehlikesini, saniyen bu harekete karşı diğer siyasî partiler ve sınıflar nezdinde cephe alınması sonucunu doğurur. Binaenaleyh iyi ve sanayileşmiş ve netice itibariyle sendikacılık hareketine katılabilecek işçilerin yekûn çalışan nüfus içinde büyük bir nisbet taşımadığı toplumlarda bu hareketin meslekî alanda kalması ve doğrudan doğruya siyasî faaliyetlere yönelmemesi, mensuplarının haklarını ve menfaatlerini koruyabilmek bakımından daha müessir bir yol olarak kabul olunmalıdır.

Sendikaların gittikçe büyüyen işçi kitlelerini temsil etmeleri keyfiyeti yalnız işçi partilerini değil diğer partileri de sendikalar üzerinde etki yapacak ve sendikaları şu veya bu şekilde kendi nüfus ve tesirleri altına sokacak yolları araştırmaya sevk etmiş, kendi adamlarını sendikaların kilit noktalarına yerleştirmek rekabetine girerek sendikacılık hareketinin bölünmesine yol açmışlardır. Bu istikametteki gelişmelerde tehlike gören sendikacılar bütün partiler karşısında bağımsız bir sendikacılık hareketini savunmuşlar ve demokratik bir düzen içinde sendikaların meslekî niteliklerini ve bağımsızlıklarını koruyarak işçilere daha çok faydalı olacağı görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bir kısım memleketlerde mevzuat da bu görüşü benimsemiştir. Birleşik Amerika ve Türkiye'de durum böyledir.

II. Lehdeki Görüş :

Yukarıdaki görüş bütün sendikacılık hareketi içinde tamamiyle kabul edilmemiştir. İşçi partileri kurulduktan sonra sendikaların bu partiler vasıtasıyla ve bu partileri destekliyerek siyasî hayat içinde rol almaları gerektiği tezi ileri sürülmüştür. İşçi partileri genel olarak işçilerin gerçekleştirilmesine çalıştıkları programlarla ortaya çıkmışlardır.

Bu programlar içinde işçilerin hakları ve menfaatleri geniş ölçüde yer almıştır. Binaenaleyh bunların gerçekleştirilmesinde işçilerin siyasî iktidara sahip olmaları birinci derecede rol oynayacaktır.

Genel olarak siyasî iktidarı ele geçirmenin iki yolu vardır. Yollarından biri normal ve demokratik, diğeri ise ihtilâlcî yoldur. Sendikaların doğrudan doğruya siyasî faaliyetlere katılmalarını benimseyenlerden bir kısmı birinci, diğer bir kısmı da daha müessir saydıkları için ikinci yolu tercih etmişlerdir. Fakat, ihtilâlcî sendikacılık hareketi zamanını ve devri yaşamış bir harekettir. Sendikaların siyasî faaliyetlerde bulunmaları ve işçi partileri ile sıkı irtibat tesis etmeleri özellikle işçi partileri içinde rol ve söz sahibi olmuş ve her türlü sosyalist akımları benimsemiş aydınlar tarafından şiddetle arzu edilmiştir. Birçok hallerde bu aydınlarca kurulmuş ve yürütülmüş olan işçi partileri temellerinde sendikalar olmadığı takdirde siyasî iktidara ulaşmanın mümkün olmadığını bildikleri için sendikaları kendileriyle irtibat kurmaya zorlamışlardır. Onlara göre siyasî iktidara sahip olmadıkça haklarının, menfaatlerinin ve gerçek bir sosyal adaletin tahakkuk ettirilmesi ve geliştirilmesi mümkün değildir. Diğer partiler bu hak ve menfaatleri ne derece benimserlerse benimsesinler esas itibarıyla başka sınıflara dayanan partiler oldukları için işçilere ancak tâviz şeklinde bazı menfaatler sağlayabilirler.

Bir kısım memleketlerde mevzuat sendikaları işçi partileriyle işbirliği yapmakta ve onları maddî ve mânevî bakımdan desteklemekte tamamiyle serbest bırakmıştır. İngiltere'de ve İsveç'deki durum böyledir. Ancak, yukarıdaki düşünce tarzını zayıflatan bir gerçek zamanımızda gittikçe gelişmektedir. Şimdi birçok partiler işçi haklarını ve menfaatlerini ve sosyal adalet ilkelerini benimsemiş bulunuyorlar. Bu konuda işçi partileriyle rekabet halindedirler. Binaenaleyh işçi partileri eskiden olduğu gibi şimdi bu yönden bir inhisarı ellerinden kaçırmış durumdadırlar.

III. Türkiye'deki Durum :

Türk sendikacılık hareketi muhakkak ki bugünlerde tarihinin dö-

nüm noktalarından birini yaşamaktadır. Türkiye İşçi Partisinin kuruluşundan beri için için kaynayan ihtilâf çeşitli vesilelerle daha önce de satha çıkmıştı. Zonguldak Olayları ile bu ihtilâf daha derin bir şekilde ve Türkiye sendikacılığını bölünmeye götürecektir. İstikamette şimdi daha sarıh olarak açıklığa çıkmak üzeredir. Zonguldak olaylarının çeşitli ve çok yönlü sebepleri bulunmaktadır. Zamanla ve üzerinde duruldukça bunlar birer birer vuzuha kavuşacaktır. Ancak bu hâdiselerin ortaya koyduğu gerçek, Türkiye'de bir sınıf mücadelesi hareketinin yaratılmak istenmesi, sendikaların da bu hareketin içine girmeğe zorlanması ve sendikaların belli bir siyasî görüşü ve siyasî partiyi benimsemeye doğru itilmesidir.

Türk sendikacılık hareketi yavaşama, gelişme ve devlet karşısında bağımsız kalma mücadelesini yaparken çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır. Bunları, aşırı «uç» fikirlere ve davranışlara gitmeksizin yenmiştir. Aşırı ve şiddetli bir sınıf mücadelesine vasıta olmayı kabul etmemiş ve devlet karşısında olduğu gibi siyasî partiler karşısında da bağımsızlığını koruyarak meslekî niteliğini yitirmemiştir. XIX uncu yüzyılın eskimiş ve varoluş sebebi kalmamış şiddet hareketlerini reddetmiştir. Zira, Türk toplumu ve ortamı büyük sınıf mücadelelerinin doğmasını gerektirecek sebepleri sinesinde taşımamaktadır. Vaktiyle Batı'da olduğu gibi bugün Türkiye'de derin sınıf ayrılıkları yoktur. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan beri sosyal devlet fikrini benimsemiştir. Herhangi bir işçi hareketi olmadan, başka memleketlerde uzun mücadele yıllarından sonra kabul edilmiş olan birçok sosyal ve iktisadî haklar ve hürriyetler çatışmalara ve mücadelelere lüzum kalmaksızın Türkiye'de gerçekleştirilebilmiştir.

Türk sendikacılık hareketinin bir parti ile irtibat tesis etmesi ve bir partiye destek olması bu hareketi bölülebilir. Bölünmüş bir sendikacılık bu hareketin en büyük zâfıdır. Daha şimdiden öyle görünüyor ki sadece siyasî görüş ve doktrin ayrılıkları yüzünden böyle bir tehlike ortaya çıkmıştır. Kurulduğu gazetelerde ilân olunan ve ikinci bir konfe-

derasyonun çekirdeği olacağı anlaşılan İşçi Konseyi tehlikenin kapıya gelmiş olduğunun işaretidir.

Türkiye büyük bir sanayi memleketi değildir. İşçiler daha çok birkaç büyük sanayi ve iş merkezlerinde toplanmışlardır. Binaenaleyh sendikacılık hareketinin bir işçi partisiyle irtibat tesis etmesi bu harekete fazla bir müessiriyet getiremeyeceği gibi parlâmentoya da geniş ölçüde yolları açacak bir vasıta da olmayabilir. Türkiye her alanda olduğu gibi burada da başka ülkelerin deneyip terk eyledikleri bir yolu ille de bir defa bizzat denemek durumunda ve zorunluğunda değildir. Dünya sendikacılık tarihini inceleyenler sendikaların siyasî faaliyetler ve partiler dışında kaldıkları ölçüde mensuplarının refahlarına daha iyi hizmet ettiklerini ve şimdi de siyasî partiler karşısında bağımsız kalarak daha müessir bir sosyal politikanın gerçekleştirilmesinde birinci derecede rol oynadıklarını tesbit eylemekte güçlük çekmezler. Öyle görünüyor ki bizde, daha çok sosyalist düşünceye inanmış ve İşçi Partisi içinde yer almış bulunan ve bu partinin politikasını yapan fakat sendikaların desteğinden yoksun kaldıkça başarıya ulaşmanın güç olacağını bilen bir kısım aydınlar Türk sendikacılık hareketini siyasî faaliyetlere doğru itmekte ve bu hareketi belli bir doktrini benimsemeye zorlamaktadırlar.

Arkalarında sendikalar bulunmaksızın işçi partilerinin yaşamaları ve devam edip başarıya ulaşmaları şimdiye kadar hiç bir memlekette mümkün olmamıştır. Türkiye İşçi Partisini idare edenlerin sendikacılık hareketini kendilerine destek yapma çabalarının temelinde de bu gerçek yatmaktadır. Fakat bu çabaların sendikacılık hareketinin gelişmesi ve geleceği bakımından çok tehlikeli yollara açılacağını da bilmek gerekir. Sebebi de şudur.

Bir siyasî partiye bağlı kalmadıkça veya bir siyasî partinin başlıca destekleyicisi olmadıkça sendikalar ve sendikacılık hareketi içindeki görüş ve özellikle doktrin ayrılıkları zaruri olarak bölünmelerle sonuçlanmaz. İhtilâlcî bir sendikacılık doktrini benimsemediği müddetçe siyasî partiler karşısında bağımsız kalan her sendikacılık hareketi, meslekî sahada kalarak mensuplarının,

başta ekonomik ve sosyal olmak üzere, her türlü menfaatlerini korumak fonksiyonunu yerine getirmeye çalışır. Fakat bir siyasî partiye ve özellikle bir işçi partisine bağlı olan, bu nevi partilerle irtibat kuran sendikacılık hareketleri ister istemez bölünme tehlikesi ile karşı karşıya gelirler. Çünkü işçi partileri esas itibarıyla kuruluşlarının mantığı icabı doktrin partileridir. Bu doktrin mutedil, demokratik bir sosyalizm olabileceği gibi aşırı bir sol, totaliter bir sosyalizm başka bir deyimle komünizm de olabilir. Sendikaların ve sendikacılık hareketinin bir bütün olarak tek bir sosyalist doktrini benimsememeleri çoğu zaman mümkün değildir. Sosyalizmin her çeşidinin tesiri altında kalan sendikalar olabilir. Binaenaleyh diyelim ki mutedil bir sosyalizmi benimsemiş ve kendi doktrini olarak kabul etmiş bir işçi partisinin bulunduğu bir memleketde, sendikalar siyasî alanda da faaliyet göstermek politikasını benimsemişler ve bir parti ile irtibat tesis etmeye karar vermişlerse, böyle bir durumda yalnız mutedil sosyalist doktrininin takipçisi olan sendikalar, bahis konusu partiye destek olacak, diğer temayülde bulunanlar başka siyasî partilerle, varsa başka işçi veya sol doktrin partileri ile işbirliği tesis edeceklerdir.

Mesele Türkiye bakımından da aynı düşünce ve mantık seyri içinde mütalâa olunmalıdır. Son günlerde basına intikal etmiş bulunan bir tartışma yukarıdaki düşüncelerimizi teyit etmektedir. Bilindiği üzere bir kısım sendikalar Türkiye İşçi Partisi ile irtibat tesis etmişlerdir. Bu partinin doktrinini ve programını benimseyerek onu desteklemektedirler. Ancak bu sendikalar küçük bir azınlıktır. Türk sendikacılık hareketini geniş ölçüde temsil etmekte olan Türk - İş herhangi bir siyasî parti ile irtibat tesis etmeği hiç olmazsa şimdilik işçilerin menfaatlerine uygun bulmamaktadır. Diğer taraftan Türkiye İşçi Partisinin doktrinini ve özellikle genel davranışını benimsemekte, aşırı ve gayri samimi bulmaktadır. Bu sebepten ötürü Türk - İş ile TİP arasında bir bağ kurulamamış, bazı sendikacıların şiddetli arzularına rağmen Türk - İş siyasî partiler ve özellikle TİP karşısında bağımsız kalmak politikasını benimsemiştir. Türk - İş Genel Sekreteri

ile TİP Genel Sekreteri arasındaki tartışmanın temelinde Türk sendikacılığının esas fonksiyonunun ve politikasının ne olması gerektiği hususundaki iki ayrı anlayışın çatışması vardır.

Bununla beraber öyle görünüyorki, bugünkü politikası ne olursa olsun, uzun vade içinde ve işçiler nezdinde sınıf bilinci arttıkça, Türk sendikacılık hareketi siyasî bir parti ile ve tabiatı ile bir işçi partisi ile irtibat tesis edecektir. Bizi bu kanaate sevkeden çeşitli sebepler vardır. Bir kere Türkiye sanayileştikçe, yani geleneksel ekonomik bünyeden modern ekonomik bünyeye doğru geliştikçe işçiler adedi bakımından gittikçe önem kazanan bir seviyeye ulaşacaklardır. İktidarda Adalet Partisi gibi sağ eğilimli partiler kalır da gelir dağılışındaki adaletsizlik devam ettirilirse, işçiler parlâmentoda rol ve söz sahibi olmanın faydasına inancacaklardır. Diğer taraftan nüfus içinde büyük bir yekûn teşkil ettikle-

ri halde işçiler bugün olduğu gibi parlâmentoda her hangi bir şekilde temsil edilmemeğe devam olunursa, bunun normal bir durum olmadığı inancına haklı olarak varabileceklerdir. Diğer taraftan aydınlar, özellikle sosyalist doktrini benimsemiş olupta siyasî hayatta rol ve söz sahibi olmak isteyenler, sendikacılık hareketini destek olarak aramaya ısrarla devam etme durumunda olacaklardır. Nihayet, bazı temel reformların mevcut siyasî partiler tarafından yapılmaması, geciktirilmesi, benimsenmemesi ve memleketin kalkınmasının hangi sebepten olursa olsun, gecikmesi sendikacılık hareketini belki bir zaman sonra bir işçi partisi ile irtibat kurmaya sevkedeleyen amiller olarak ortaya çıkabilir. Bu işçi partisi programı ve kadroları reforma tabi tutulmuş bugünkü işçi partisi olabileceği gibi onun dışında yeni bir işçi partisi de olabilir.

Başka bir yazımızda bu konuya tekrar döneceğiz.

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLAN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın 6221 - A 3781) - 332

MUSUL PETROLLERİ VE ZAHAROF

Petrol uğrunda devam eden mücadele genel harp çıkınca fasılaya uğradı. Müttefiklerin galibiyeti üzerine, petrol sahasında Alman kuvveti ortadan kalktı.

Europöische Petroleum Union adındaki büyük Alman tröstü evvelce itidal temin edecek bir rol oynuyordu. Bu tröst Deterding'in yardımıyla kurulmuştu ve Rockefeller'e karşı bir vaziyet almıştı. Fakat çok geçmeden Royal Dutch ile ilgisini keserek orta Avrupadaki, hatta yakın doğudaki petrol satışlarına hâkim olmuştu. Alman diplomatları da teşkilâta yardım ediyorlardı. Maksat Orta Avrupanın iktisadî federasyonunu gizlice kurmaktır. Irak'taki o muazzam petrol damarlarını keşfetmiş olan Alman mühendisleri Alman diplomasisinin kuvvetli bir yardımına nail oluyorlardı.

Bağdat tren yolunu yapan Alman şirketi Irak petrol tarlalarına erişmek üzere idi. Almanlar Standard ile Deterding arasında manevralar yaparak çarçabuk kuvvetlenmişlerdi. Avrupanın bütün petrol sanayinde Deutsche Bank hissedar idi. Güney Amerika'daki şirketleri, hatta İngiliz nüfuz mntıkası sahasına dahil petrol kuyularını satın alıyordu. Almanya'nın bu siyaseti Deterding ile Rockefeller arasındaki cidalde bir fren hizmetini görüyordu.

İşte büyük harp bu itidal unsurunu mahvetti. Bundan başka, ufak bir mania arzeden Rusları da ortadan kaldırdı.

Harp esnasında İngiliz ve Amerikan petrol kralları müca-delelerini resmen bir tarafa bırakmışlardı. «Müttefikler arasında petrol konferansı» ihdas edilerek bir ittifak yapılmıştı. Müttefiklerin harp donanmaları mazot ile yürütülüyordu. On binlerce tayyare, yüz binlerce otomobil yapıldı.

Deterding'in yalnız Fransa'da petrolden kazandığı para, Almanların harp tazminatı olarak ödeyecekleri paradan fazladır! Otuz yıl evvel ayda otuz frank kazanan adam Fransa'ya kendisinden petrol alabilmesi için, üç yüz milyon altın frank ödünç veriyordu. Deterding'in Rockefeller'in petrol dalgaları altın dalgasına çevriliyordu. Harpte motörlü vasıtaların kullanılması petrol istihlakını inanılmayacak nisbette artırmıştı. Çarpışma başladığı zaman, Fransa ordusunda ancak 110 kamyon, 50 traktör, 132 tayyare vardı. 1918 de Fransa'nın 70.000 kamyonu, 12.000 tayyaresi bulunuyordu. Ayrıca İngilizlerin ve Amerikalıların da 105.000 kamyonu, 4.000 tayyareleri vardı.

1913 de Royal Dutch 27 milyon florin kâr dağıtmıştı, 1919 da 96 milyon dağıttı. Büyük harp günlerinde petrol sarfiyatı günde 12.000 tona çıkıyordu. Petrol istihlakı 1913 de 565 milyon varil iken 1918 de 687 milyon varile yükselmişti. Generaller, siyasiler, sanayiciler hep aynı fikirdedirler. «Müttefiklere harbi kazandıran petroldür.»

Maamafih Deterding ile Rockefeller'den petrol koparmak o kadar kolay olmamıştır. Standard oil, petrolünü Fransızlardan fazla Çinlilere satmayı tercih ediyordu. Zira oralarda denizaltı gemileri yoktu. Sarmış vapurlar batmak tehlikesine maruz değildiler.

1917 de Rockefeller'in doğu piyasasını bırakarak Avrupaya petrol yollamağa razı olması için Amerika hükümetinin şiddetli bir tazyik yapması, 1917 yılı sonlarında Clemenceau'nun Vaşington'a bir telgraf çekerek «bir damla petrolde bir damla kan kadar» kıymet bulunduğunu söylemesi lâzım gelmişti. Fransanın ihtiyat petrolü ancak iki günlük kalmıştı. Tam bu sırada Amerikan petrolü imdada yetişti.

İşte ortahakta böyle bir petrol açlığı hüküm sürerken, işletilmekte olan petrolü arazinin alın, satımına pek ehemmiyet verilemiyordu. Harp esnasında İngiltere o kadar mesguldüğü İran'ın kuzeyindeki petrolü arazinin işletilmesi hakkının bir gürcü'ye verilmesiyle uğraşamazdı. İngiltere Türkleri yakın doğudan çıkarmağa, Irak ve Musul petrolalarını ele geçirmeğe ve Almanların küçük Asya ve Bakü petrolarından istifadelerine engel olmağa çalışıyordu. Bundan başka, harp meydanlarına yakın yerlerde, masrafa bakmadan, çarçabuk petrol bulmağa ihtiyaç vardı. Onun için yeni kaynaklar aranıyor ve hassaten bu aramalar yakın doğuda oluyordu. Almanlarla Türkler Irak'tan uzaklaştırılınca, eski Babilonya topraklarından petrol çıkarmağa bakıldılar. Pline bu petrolden bahsetmişti. Bir eserinde Ebactane yanında bir derin çukurdan devamlı ateş selleri çıktığını söylüyordu. Bu ateşlere yakın bir yerde önemli bir petrol gölü vardı. Plutarque «Babilonya arazisi ateş ile meşhur» diyordu.

Petrolün nerede olduğu biliniyorsa da bu topraklar henüz ele geçirilememişti. Çünkü silâhlarını bırakmak Türklerin aklından geçmiyordu. Versay antlaşması Irak petrollerinin dörtte birini Fransaya bırakma bu petrolü araziye yeni baştan fet-hetmek lâzım geliyordu. Çünkü Mustafa Kemal ne petrol kiral-larından korkuyordu ne İngiliz ne Yunan ordularından. İşte, Irak petrol tarlaları için ikinci bir harp başladı.

Avrupa'da çarpışma biter bitmez, Musul ve Irak petrol tarlalarında inşaata başlayabilmek ümüdünde bulunan Anglo-Persian şirketi bir damla petrol bile çıkaramıyacak bir durumdaydı. Dünya birbirini tepelemekten yorulmuştu. Paris konferansında zıt menfaatler çarpışıyordu. Şimdi bütün dünyanın bankeri haline gelen Amerika gittikçe itibarını, tesirini yükseltmişti. Anglo - Persian'ın durumu güçleşiyordu.

İşte, doğudaki petrol işlerinin sahipleri, Avrupa'nın en esrar ile örtülü adamı ile yani Basil Zaharof ile birleştiler. Bu kimse bir harp zenginidir. Milyonlarca insanın hayatına mal olan harpler, onu dünyanın en zengin adamlarından biri yapmıştır. 1849 da Anadolu'da Muğla'da doğdu. İstanbul'da İngiliz okulunda okudu. İlk zamanlar sefalet içinde idi. Galatada kumaş tüccarı olan amcası Sevastopoulos'un yanına girdi. Sonra kasada bulduğu parayı çalarak İngiltere'ye kaçtı. Orada amcasının şikâyeti üzerine derhal tevki olundu. Fakat daha o zaman mahareti ortaya çıktı. Aleyhinde kafi delil bulunmadığı için beraat etti. Maamafih, İngiltere'de kalamıyordu.

Atina'ya gitti. Bu 1875 de idi. Zaharof son derece güzeldi. Kadınlar nezdinde hâmler buldu. Kendisine bayılan kadınlardan birinin kocası onu gizli bir iş için Londra'ya gönderdi.

1875 de İngilizler, «gizli istihbarat» idaresini modern esaslar üzerinde yeniden geliştiriyorlardı. Çok lisan bilen, güzel yüzü, cür'etli, ahlâk mülâhazalarından arınmış ehliyetli adamlar arıyorlardı. Zaharof Atina'ya döndüğü zaman bir top ve mühimmat fabrikası olan Nordenfeld'in memuru olmuştu. Aynı zamanda İngiliz gizli istihbarat idaresinin de memuru idi.

Doğuda her tarafta ve Balkanlarda dolaştı. Karadağı, Sırbistan'ı, Bulgaristan'ı gezdi. Her tarafa gizli istihbaratın ve topların yardımını götürüyordu. Yunanistan'a bir, Türkiye'ye iki harp gemisi ve on milyon liralık cephaneye sattı. Bu delikanlının yaptığı her şey hem İngiliz ticaretine hem İngiliz siyasetine faydalı oluyordu.

Zaharof ilk milyonlarını kazandı. İnsanlara ölüm satarak ilk siyasi başarılarını elde ediyordu.

1885 de Zaharof, patronunun ortağı bulunuyordu. 1888 de mitralyöz muvdi Maxin Hiram'ı kendi şirketine ortak yapmağa muvaffak oldu. Kârli yerler buldu: Çin, Japon harpleri, İspanya, Amerika harpleri. Zaharof sonradan evlendiği bir kadın vasıtasıyla İspanyollara harp malzemesi satmağa başladı. Şerik Maxin'de Amerikalılara cephaneye satıyordu. Boer harbinde İngiliz memuru Zaharof İngiltere düşmanlarına cephaneye sattı.

Sulh. «Maxin» ile «Vickers» birleştiler. Kral VII ci Edoard'ın iş adamı olan Sir Ernest Cassel bu şirkete para veriyordu. Zaharof artık bütün dünyayı zapt ile mesguldü. Gelip Paris'e yerleşti. Top tüccarı şimdi İngiltere'nin Fransa'da gizli sefirisi idi. Hem de resmî sefirden çok daha nüfuzlu! 1915 de Lloyd George ile birleşti. Fransızlar ona Lejyon Donör ünvanını en büyük rütbesini verdiler ve 1923 de anladılar ki dünya harbinde Akdenizdeki Alman denizaltılarına tam üç sene hep Zaharof malzeme vermişti. Poincaré onun ismini Lejyon Donör defterinden silmeğe çalıştı, muvaffak olmadı.

I inci Dünya Harbi bitince Zaharof petrol hükümdarlarından biri oldu. Kendisine uzun müddet yardımda bulunmuş olan İngiliz Gizli İstihbarat idaresi şimdi mukabil yardım istiyordu. Doğu harbi başlamıştı. Musul petrolü, Irak kuyuları için harp ediliyordu. Kabiliyetli adama ihtiyaç vardı. Standard ile Deterding arasındaki harp tehlikeli bir şekli alınca Zaharof işe karıştı. 1915 de Venizelosa yardım etmiş ve onu Yunanistan'da mutlak hakim bir hale çıkarmıştı. Şimdi Yunan siyasetini petrol siyaseti ile birleştirdi. Küçük Asya petrollarına kat'î surette sahip olmak için Yunanlılarla Türkler arasında yeni bir harp açtı.

Bir takım bankaların iştiraki ile mali bir ittifak vücuda getirildikten ve Zaharof'a Royal Dutch tahvilâtı verildikten sonra, 390.000 Yunan askeri Anadolu'da Türklerle hücum ettiler. Fransa Türklerle yaklaştı. İngilizler Yunanlılara ağıdan açığa yardıma cesaret edemediler. Yunanlılar «Bozkurt» tarafından, Mustafa Kemal tarafından, ezildiler. Türkler Anadolu'daki Rumları silip süpürdüler.

Bu işte Zaharof bir milyar kaybetti. Çünkü Yunanlılara verdiği topların ve cephanenin parasını alamamıştır. Anglo - Persian Zaharof'tan memnun değildi. Ona karşı Gülsenkiyan'ı kullandı. Bu, Lawrence ile beraber Efganistan'da isyanlar ter-tip etmiş bir ermeni idi. Zaharof ondan yirmi kere daha zengin olduğu için kolayca galip geldi. Zaharof bugün bütün İngiliz petrol tröstlerinde milyonlarca hisse senedine maliktir. Monte Karlo'da yaşıyor. Prens Radziwill'i oradan kovmuştur. Şimdi gazino onundur. Milyonlar kazanıyor. Artık petrol harbini bırakmıştı.

Petrolümüze Sahip Çıkalım!

Yazan : PETROLÇÜ

I — Petrol davamızın bugünkü durumuna ilişkin bir kaç söz :

Petrol davasının önemi, memleketimizde de -bir hayli gecikmeden sonra da olsa- artık anlaşılmiş bulunuyor. «Petrole hücum», bir çok harplerin başta gelen sebeplerinden birini teşkil etmiş, başka milletlerin petrol kaynaklarına el atan yabancı şirketler veya Devletler, iktisaden geri kalmış ülkeleri sömürmenin en korkunç örneklerini vermişlerdir. 1954 den bu yana Türkiye'nin petrol kaynakları, yeni baştan yabancı sermayenin istihasına konu olmuştur.

«Yeni baştan» diyoruz, çünkü Osmanlı Devletinin petrol kaynakları da, petrolcülerin büyük entrikalarına hedef olmuştu. En taze vatandaşlarımızdan olan **Serkis Gülbenkian** cenaplarının sayın pederi **Nubar Gülbenkian**'ın entrikaları ve büyük devletlerin menfaat birliği sonucunda, Musul (Irak) petrolü üzerindeki bütün haklarımızı kaybetmemiz olayı ile, «Türkiye'nin petrol davasının birinci cildi» kapanmış bulunmaktadır.

Özellikle dünya petrol piyasasını elinde tutarak kendi memleketlerinin halkını dahi sömüren dev petrol şirketlerinin mümessilleri, 1954 yılından itibaren Türkiye Cumhuriyetine kabul ettirmeyi başardıkları bir «Petrol Kanunu» ile, memleketimizde petrol çıksa da çıkmasa da Türk pazarını ellerine geçirmenin (veya kendi öz petrolümüz yüzünden yabancılara yüz milyonlarca lira ödememizin) yolunu bulmuşlardır.

1954 yılında Petrol Kanununun bugünkü haliyle kabul edilmemesi için zamanın muhalefeti çok şiddetli bir meydan muharebesi vermişti. Ne yazık ki, 1954 seçimlerinden sonra bu savaştan küçük bir eser dahi kalmamıştır. 1954 yılından 1962 yılına kadar süren devrede, yabancı petrol şirketleri Türkiye'de altın devirlerinin birinci safhasını yaşamış bulunmaktadır: Gerçi bu şirketler Türkiye'de petrol bulmamış ve Türk petrol kaynaklarını kıyasıyla sömürme zevkini henüz tatmamışlardır. Amma Türk Devletine de ciddi surette petrol aratmamak suretiyle, Türk akaryakıt piyasasını en uygun şartlarla ellerinde tutmuşlar ve bize aşırı fiyatlarla akaryakıt satarak her yıl yüz milyonlarca liralık dövizimizi koparıp almışlardır.

1962 yılında bu şirketlerin, her türlü ölçüyü aşan bir anlayışsızlıkla, «yerli hampetrolün yabancı hampetrol karşısında bir önceliğe sahip olmasına karşı» bile itiraz etmeleri (böylece Türkiye'de ancak sömürgelerde uygulanacak bir zihniyetin benimsenmesi için ellerinden gelen çabayı göstermeleri) dir ki, Türkiye petrollerinin dürüst idarecilerinin direnmesine sebep olmuştur. Bu olay da, memleket yararını ciddiye alan yazar ve düşünürlerin, petrol sorunu üzerine eğilerek, onu her cephesiyle aydınlatmaları ve kamu oyuna mal etmeleri sonucunu doğurmuştur.

1962 de başlayan «petrol alanındaki aldatılışımızı kavrayış», 1964 yılının son günlerinden itibaren bir çığ sür'ati ile bütün yurdu kaplamış, özellikle gençlerimizin bu davaya dört elle sarılması, siyaset adamlarının da daldıkları kış uykusundan uyandırmıştır.

Petrol zenginliklerimizin yabancı şirketlerce ciddi surette aranıp işletilmediği, kendimiz tarafından işletilmesine de engel bulunduğu, günün birinde yabancı şirketler tarafından petrol kaynaklarımızın işletilmesine başlanınca da bu üretimden memleketimizin döviz bakımından hiçbir şey kazanmayacağı gerçeği, şu son bir kaç ay içinde millet tarafından başarı ile kavrandı.

Halk bu meseleyi o derece ciddiye aldı ve davaya sahip çıkacağını her münasebetle öyle belirtti ki, bu uyanışı memleketimizin geleceği bakımından büyük bir sevinçle karşılamamağa imkân yoktur. Üniversite Hocasından, şehirdeki, kasabadaki ve hatta köydeki ancak zorla okur yazar vatandaşa kadar, Türkiye'nin petrol davasında «nasıl bir oyunla karşı karşıya bulunulduğu»nu, kalın hataları ile kavramamış herhangi bir çevre artık kalmamış gibidir.

Bu uyanışın farkına varan yabancı şirketler, önce büyük telâşa kapıldılar, fakat çok geçmeden bütün kuvvetlerini seferber ederek karşı hücumu kalkmış bulunmaktadır. Gazetelerde bir takım satılık kalemlere sözde «objektif» (!) yazılar yazdırmak, «kendilerinin Türk petrolünün en büyük kısmını ürettikleri yalanı» büyük reklâm paraları sarfederek yaymak gibi vasıtalar, onların Türk petrolüne karşı başvurdukları en masum çelmelerdir.

Açıkça gördüğümüz şudur ki, bazı siyaset adamları, hele koalisyona dahil bir partinin ileri gelenleri, «kendilerini, yabancı şirketlerin menfaatlerini himaye etmekle görevli» sanmaktadırlar. Bunlar, dördüncü koalisyonun kurulduğu günlerde son haddine varmış olan «millî petrol davamızın olumlu bir çözüme bağlanması istikametindeki eyilimi» durdurmak, tansiyonu düşürmek için, sistemli ve kurnazca bir çaba içindedirler.

Sayın Başbakan'ın Senato'da programa karşı yapılan hücumları cevaplandırırken «petrol davamızı millî menfaatlerimize en uygun surette çözüme bağlayacağız» yolundaki vaidlerine rağmen, bir partinin (A.P. nin) ilgili siyaset adamları, Türkiye'nin petrol davasının öncüsü ve direği olan müesseseye (TP ye) karşı yer altından yıpratma faaliyetine çoktan geçmiş durumdadırlar. Bu faaliyetlerin neler olduğunu başka bir yazımızda belirteceğiz. Şimdilik şu kadarını söyleyim ki, yakın günlerde Koalisyonun AP kanadının, bir taraftan «millî petrol müessesemiz olan TP ye karşı açıkça harekete geçeceğine», diğer taraftan da «Petrol Kanununun değiştirilmesi yolundaki karşı konulmaz adıma engel olmak, hatta en tabii değişiklik tekliflerini kösteklemek için büyük çabalar sarfedeceği»ne şahit olacağız.

Günümüzün Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının tutumu ve zihniyeti, millî Türk petrol davasını benimsemekten çok uzaktır. Bugün, «yabancı sermaye karşısında yerli sanayinin ve özellikle Devlet sektörünün durumunu anlayış ve değerlendiriş» bakımından, Fethi Çelikbaş'ın tam manasiyle ikiz kardeşi sayılacak bir Bakan karşısında bulunmaktadır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Koalisyonun ilk günlerindeki temkinli ve ürkek tutumunu -geçen haftalar içinde petrol konusu alanında, basın ve açık oturumların olumlu etkileri kaybolunca- artık bir tarafa bırakmış, «millileştirmenin caiz olmadığı»ni belirttikten sonra, şimdi de «Petrol Kanununda değiştirme için hiçbir sebep bulunmadığı»ni ifade etmeye başlamıştır. Bu Bakan, yakında «TP yi, Türk millî petrol davasının öncüsü olma durumundan uzaklaştırmak, Mobil ile Shell'i rahata kavuşturmak için, TP de kendi sakat görüşüne dayanan bir tasfiye yapmak isteyecek ve buna gücünün yeteceğini sanacaktır. Önce, «TP İdare Meclisinde yapmağı tasarladığı değişikliklerle Genel Müdürü tedirgin etme» nin yolunu araması kuvvetle muhtemeldir. Sonra da, hükümeti (yani diğer ko-

alisyon ortakları) ayarlayabilirse, Türkiye'nin petrol davasını, Mobil ve Shell'in Müdürleri (meselâ Necdet Egeran) gibi düşünen bir Umum Müdürün tâyini yoluna sapacaktır.

Önümüzdeki günler, bu gibi memleket bakımından üzücü olaylara gebe dir. Çünkü seçimler yaklaşmaktadır. Bütün işaretler ise, bir Siyasi Partinin, «yabancı Petrol ve yabancı Maden şirketlerinin menfaatlerini korumağa kararlı» olduğunu göstermektedir. Büyük petrol şirketleri başta Amerikan Cumhurbaşkanlığı seçimleri olmak üzere dünyanın her yerinde, kendilerini koruyan partiler veya siyaset adamları için yüz milyonlar hatta milyarlar harcamışlardır ve harcamaktadırlar. Bu metod, onların eti ve kemiği haline gelmiştir. Onların bu yola Türkiye'de de sapmamaları için hiçbir sebep yoktur. Siyasî hayatın acemisi olan ve bir partinin sağladığı oylarla Bakan sandalyesine oturunca başı dönüveren ve artık «sınırsız kudreti avucunda tuttuğu kuruntusuna kapılan» bazı politikacılar sanarlar ki, Millet'in gözü önünde onun büyük menfaatlerini hiçe sayan bir takım faaliyetlerde bulunabilmek dahi kolaydır. Bunlar öğreneceklerdir ki, kamu oyuna mal edilmiş davalarda kişisel ve partizanca çıkarlar peşinde olanlar, millet'in asla kabul etmeyeceği çözümlere gönül bağlamak ve bu istikamette çabalar sarfetmeğe yeltenmek suretiyle, sadece kendi siyasî hayatlarının mezarlarını kazabilirler. Demokrasinin en büyük üstünlüğü, halkın yararına önem vermeyenlerin buna saygı göstermeyenlerin (yani grup, zümre veya belli kişi çıkarlarının peşinde olanların) sonunda hüsrana uğramasını sağlayacak mekanizmanın bu sistemin bünyesine mal olmuş bulunmasıdır.

Dev petrol şirketlerinin siyasette ve seçimlerde oynadıkları rolleri, yani siyasî hayatı ifsat etmelerini gösterir bir çok misâli gelecek yazımıza bırakıyoruz.

II — 1954 de yazılanları hatırlıyalım :

Petrol davamızın böylesine önem kazandığı ve Petrol Kanununun değiştirilmesi için ciddi adımlar atıldığı (buna karşılık yabancı şirketler savunucularının da bir çok tertiplerle karşı hücumla geçtiği) bugünlerde 1954 yılının havasını hatırlamakta büyük faydalar vardır. İşte bunun içindir ki, arka arkaya bir kaç sayımızda 1954 yılında Petrol Kanununa karşı yapılan mücadeleden bazı örnekler vereceğiz.

Bugün Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı olan (Milletlerarası münasebetleri pek iyi bildiği, dostları kadar düşmanlarınca da teslim edilen), Prof. Dr. NİHAT ERİM'in o zaman muhalefet sözcüsü olarak yayınladığı makalelerden birini aynen naklediyoruz:

«Burası sömürge değildir

Prof. Dr. Nihat Erim

Şimdi işin içyüzü daha iyi anlaşılıyor. Petrol meselesi ortaya çıktığındanberi kulağımıza gelen söylentilerin bir esasa dayanmakta olduğu görülüyor. İki gün önce Hürriyet Gazetesinde çıkan ve dün Yeni Ulus'a aynen alınan Ankara haberi işin içyüzünü aydınlatıvermiştir. Bu habere göre, Ankara'daki yabancı çevreler herhalde Türk petroleri ile ilgili yabancı çevreler olacak- Türkiye'ye petrol şirketlerinin ancak ve yalnız Max Ball şartlarıyla gelebileceğini söylemişler. İkinci Cihan Harbi esnasında Türkiye'de Varlık Vergisi tatbik edildiği için başka türlü gelememiş. 136 ncı madde ile, T.B.M.M. yetkilerinin, öteki bir madde ile Gelir Vergisinin tahdidini sağlayıp asgarî emniyete kavuşacaklar, ondan sonra lütfedip Türk petrolerini sağacaklar!. Türkiye'ye Suudi Arabistan'a, Kuveyt Şeyhine,

Tunus'a verdikleri nisbetlere yakın bir pay ayırmaya inayeten, hamiyeten razı olacaklar. Ee... Ne yapsın masum petrolcüler! Türkiye'de Varlık Vergisi tatbik edilmiş... Türkiye bu sebepten Kanada ve İsrail'in gördüğü muameleyi beklememeliymiş!

Hürriyet Gazetesinin Ankara muhbirine bu parlak (!) mütalâaları söyleyen yabancı veya yabancılar hangi millettendir, bilmiyoruz.

Hangi milletten olursa olsun orasının fazla önemi yoktur. Biz bu yabancılar şunu bir kere daha hatırlatalım :

Türkiye hiçbir Devletin sömürgesi değildir. Hatta kimsenin mandası veya vesayeti altına da girmiş değildir. Türkiye Batılı Devletlerle eşit şartlar altında işbirliği yapmayı candan arzu etmiş ve bunu sağlamış bir memleketdir. Birleşmiş Milletler üyesidir. Avrupa Konseyine dahildir. Amerika'nın teklifiyle NATO'ya kabul edilmiştir. Bütün bunlar olurken, Türkiye ile işbirliğine giren memleketler, eşit hukuk prensibini peşin kabul etmişlerdir.

Varlık Vergisinden bahseden ve Türkiye'yi bağımsız, hükümran, medenî Devlet muamelesinden mahrum etmek için bunu bahane olarak öne süren yabancı çevrelere şunu da işaret edelim :

Türk Milletine, Batının ileri karakolu olarak çeşitli ağır vazifeler yüklerken Varlık Vergisini unutmamız, Türk petrolerini yok pahasına satın almak gerektiği zaman hatırlamanız çok çirkindir.

Varlık Vergisi, İkinci Cihan Harbinin en karanlık günlerinde ayakta durabilmek için Devletin başvurduğu son (ultime) çaredir. Vergi Kanununda sakat ve eksik noktalar olduğunu biz de biliyoruz. Tatbikattaki bazı haksızlıkların bir adalet merciinde düzeltilme yolunun kapalı bırakılması hatadır. Fakat, İkinci Cihan Harbinin en büyük cinayeti her halde Türk Varlık Vergisi değildir. Almanya'da Nazi rejimi, hayat hakkı da dahil olmak üzere, bütün insan haklarını toptan ayaklar altına almıştır. İngiltere'de Kırılın cana ve mala dilediği gibi el koyacağına dair kanun çıkarılmıştır. Her memlekette, harp halinin zarurî kıldığı çeşitli ileri geri tedbirler alınmıştır. Bugün bile 100 bin İngiliz lirasında 95 bini Gelir Vergisi olarak Hazineye geçmektedir.

Yabancı sermaye bir memlekete Devletin itibarına güvenerek gelir. Eğer Devlet, bazı ana hukuk kaidelelerine riayet etmeyecekse, hiçbir kanun maddesi onu durduramaz. 136 ncı madde bugün kabul edilse, yarın yeni bir Meclis çokluğu bunu iptâl edebilir. Hatta iptâl etmesi vazifedir. Çünkü hüküm Anayasaya aykırıdır. Hiçbir kanun maddesi gelecek meclislerin kanun koymak, kanun değiştirmek yetkisini engelleyemez. Anayasa yalnız «Cumhuriyet» esasını değişmez olarak tanımıştır. Bundan başka herşey B.M.M. tarafından usulüne uyularak değiştirilebilir.

Kısaca, öne sürülen bahaneler asıl maksadı gizliye-memektedir :

Muhtemel petrol imtiyazcıları Türk petrolerine sömürge şartlarıyla el koymak hevesine kapılmışlardır. Burnumuzun dibindeki İsrail ve Mısır gibi memleketlerin şartlarını Türkiye'ye çok görmekte dirler. Hakikat budur.

Lozan'da Kapitülasyonları kaldırdık. Aradan otuz yıl geçti. Yabancı sermayenin zihniyeti değişmemiş. Memleketimize gene eski emperyalist zihniyetle gelebileceğini zannediyor. Ne yazık ki D.P. iktidarı da, korkunç bir gaflet ve ihtiras içinde ağır tarihî mesuliyeti, akılları durduran bir hafiflikle yüklenmeğe hazır görünüyör.»

(NİHAT ERİM, Yeni Ulus, 12.2.1954 S.1).

III — Seçimler ve petrol şirketleri :

Gelecek sayımızda, «Petrol şirketlerinin, dünyanın her tarafında seçimlerde ve siyasî iktidarın değişmesinde ne kadar kötü roller oynadığını» gösteren bazı örnekler nakledeceğiz. Bu konuya girmeden önce, yine hafızalarımızı tazelemek lüzumunu hissettik. 1954 seçimlerinde DP nin Amerikan petrolcülerinden büyük mali yardım gördüğünü, daha o zaman açıkça ileri sürmüş olan merhum Cemil Sait Barlas'ın bu görüşünü destekleyecek bir haberi burada aynen nakletmeyi, petrol tarihimiz ve siyasî hayatımız bakımından faydalı ve ışık tutucu bulmaktayız :

«Yeni Ulus» 12.2.1954 S. 1. den

«CELAL BAYAR'IN AMERİKAN PETROLÇÜLERİNE TEMİNATI»

«Bayar Kanununun kabul haberini telgrafla bekliyorum, dedi.»

«Cumhurbaşkanının davetini Amerikan Hükûmetine petrolcüler mi telkin etti?»

Yukarıdaki manşetleri taşıyan gazetenin haberini naklediyoruz :

«Cumhurbaşkanına Amerika'da itibar gösterilmesini tabii saymaktayız. Amerikan civanmertliğinden beklenen budur.

Fakat Petrol Kanunu tasarısının tam bu seyahat esnasında Büyük Millet Meclisinden çıkarılmak istenmesi, hoş bir tesadüf sayılamaz. Kâşki, ya seyahat daha önce veya sonra olsaydı. Yahut da Max Ball'un tasarısı, Meclisten tam bu sırada çıkarılmak istenmeseydi.

Sayın Celal Bayar'ı milletvekilleri seçimine iki ay kala böyle bir ziyarete Amerikan Hükûmeti çağırmıştır. Cumhurbaşkanı bu nazik davete müsbet cevap vermiştir. Fakat seyahatin, iki memleket dosluğuna yalnız fayda sağlaması için bazı noktalara her iki taraftan da azamî itina gösterilmeli idi.

Ne yazık ki, her iki taraf propagandacıları da bazı zararlı gaflar yapmaktan geri kalamamışlardır...

Amerika tarafından da yanlış adımlar atılmaktadır... Amerikalılar bu seyahati petrol meselelerinden uzak tutmalıydılar. Halbuki Max Ball'un Türk menfa-

atlerini asgarî, petrolcülerin menfaatlerini azamî derecede koruyan tasarısı, tam Cumhurbaşkanı Amerika'da izzat ve ikramla gezdirilirken Büyük Millet Meclisinden çıkarılmak isteniyor.

Bu hal ister istemez dikkati çekmektedir. Eğer Petrol Kanunu tasarısı meselâ İsrail veya Mısır gibi memleketlerin şartlarını Türkiye'ye de sağlamış olsaydı, o zaman işin rengi biraz değişirdi. Fakat bugünkü şekliyle Max Ball tasarısı, bir çok Türkün yüreğinde en menfi tesirler uyandırmıştır.

Acaba, tasarının hemen Meclisten geçirilmesini, Türk Hükûmetine Max Ball veya Thornburg mu tavsiye etti?

Durum bu merkezdeyken, sayın Bayar'ın Kaliforniya'da petrol kumpanyaları temsilcileriyle birlikte yediği yemekte söylediği bir nutkun metni dün Türkiye'de yayınlanmıştır.

Cumhurbaşkanı nutkunda :

«Memleketimiz iktisadiyatı için, bunun haiz olduğu ehemmiyet aşikârdır. Petrollerimiz kendi ihtiyacımızı giderdikten sonra milletlerarası piyasada mevki alırsa bundan da ayrıca memnun olacağız. Petrollerimizi hususi sermaye ve teşebbüsle işletebilmek için yeni bir teşebbüsümüz oldu. Bir Amerikalı mütehassıs getirttik, bize geniş bir rapor verdi. Bu rapora göre, hazırlanan kanun lâyihası halen Millet Meclisinde müzakere halindedir. Bu kanun lâyihası memleketin menfaatıyla hususî teşebbüsün menfaatini telif etmekte, her ikisini aynı derecede sağlamaktadır. Yakın zamanlarda diğer memleketlerde çıkarılan kanunların hemen hemen aynıdır. Memleketime dönmeden evvel bu kanunun Meclisten çıkması ihtimali vardır. Bugünlerde telgrafla haber beklemekteyim.» demektedir.

Max Ball tasarısının sayın Bayar Amerika'dan dönmeye B.M.M. den çıkarılması acaba önceden mi kararlaştırılmış bulunuyordu, hatıra ister istemez geliveriyor. Şu halde seyahatin petrol ve borç para işleriyle yakın ilgisi olduğunu söyleyenlere ne cevap verilecektir?

BİR HABER

Cumhurbaşkanının yukarıya aldığımız konuşması burada öğrenilince, petrol tasarısını inceleyen Geçici Komisyondaki D.P. li milletvekillerine, ellerini çabuk tutmaları işaret edilmiştir. Türk petrollerinin Max Ball'ların arzusuna göre gitmesi yakınlaştı demektir.»

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

(Baş tarafı sayfa 2 de)

MİLLİYET'te Abdi İpekçi, Kıbrıs meselesinin, patlak verdiği andan itibaren İnönü Hükûmetinin tesbit ettiği politika ile yürütüldüğünü, bununla uzun vadeli bir politika olduğunu, yeni hükûmetin, bu stratejiyi yürütürken İnönü ile temas kurması gerektiğini ifade etmekte ve «İnönü pasif tutumunu iktidar partileri de İnönü kompleksini bir yana bırakıp memleket yararı için derhal millî ve ortak bir Kıbrıs politikasında birleşmelidirler.» diye sağlık vermektedir.

24 Nisan tarihli AKİS'te Metin Toker, yeni hükûmetin meseleler karşısında beceriksiz olduğunu, birçok meselelere sebebiyet verdiğini, ifadeyle, «Bir defa bugün, Patrikhane'nin Türkiye'den kapı dışarı edilip edilmemesi diye bir mesele yoktur. Patrikhane Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunlarına tabii bir müessesedir.» demektedir ve Kıbrıs meselesine, Kızıl Çin'i tamama meselesine değinerek, «Bir hükûmet karşısına meseleler çıktığı mı, onlara hakim olmaya çalışır. Yoksa, onların dümen suyuna kapılıp gitmez.» demektedir.

CUMHURİYET'te Nadir Nadi, «Öyle görünüyor ki Kıbrıs gitmiştir. O halde kıyamet koparmak neye? Şimdi bütün çıplaklığı ile karşımızda Hellenizm davasını görüyoruz. Alacağımız tedbirler bu davanın ileride başımıza açabileceği tehlikeleri önlemek amacıyla gütmelidir.» demektedir ve alınacak tedbirleri saymaktadır.

26 Nisan tarihli MİLLİYET'te Bülent Ecevit, Kıbrıs sorununun Türkiye'nin tarihinde bir dönüm noktası olarak görüleceğini ve «Genel ilkelere küçük ayrıntılara kadar, ülkülerden

günlük duruma kadar, her konuda, her katta, tutum ve davranışımızı, dostluk ve düşmanlıklarımızı yeniden inceleyip çözümlene, yeniden değerlendirip düşünme gerekliliğini bize şimdi Kıbrıs sorunu göstermektedir.» diyerek Kıbrıs sorunu ile neden ilgilendiğimizi, kendi kendimizi daha iyi değerlendirdiğimizi ve tamadığımızı ifade etmekte, «Dış politikadan dış ticarete, kalkınmadan savunmaya kadar, her alanda, ulusça, durumumuzu yeniden düşünmek, meselelerimizi açık görüşlülükle yeniden çözümlenmek, yönümüzü yeniden aramak cesaretini gösterebildiğimiz için de, şimdi, her zamankinden daha umutluyuz, her zamankinden daha güçlü olmanın yolundayız.» diye yazmaktadır.

27 Nisan tarihli ADALET'in başyazısında, bazı sosyalistlerin son olaylar dolayısıyla Türkiye'nin dış politikasının üzerinde durdukları ifade edilmekte ve «Türkiye'nin Kıbrıs meselesi yüzünden dost ve müttefik bazı memleketlerle anlaşmazlığa düşmesi dış politikasını hemen değiştirmesi için yeter sebep değildir. Herşeye rağmen Türkiye'nin yeri batı blokudur, demokratik memleketler safıdır. Doğuya, Rusya'ya yönelmesinde hangi menfaatli bahis konusu olabilir?» denilmektedir.

27 Nisan tarihli gazeteler, Bakanlar Kurulunun, Millî Güvenlik Kurulu üyeleri ile yaptıkları toplantıyı ve Kıbrıs konusu ile ilgili olarak bazı tedbirlerin alındığını yazmaktadırlar. Halen Kıbrıs konusu basında geniş yer almaktadır.

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

Prof. Dr. Muammer AKSOY'un
«TÜRKİYE'NİN PETROL FACİASI VE ÇIKAR YOL»
Broşürü ÇIKTI Fiyatı 150 Kuruş
Kitapçılardan ve Dergimizden temin edilebilir.

Kültür ve Sanat

“yeşil renkli namus gazi”

Mehmet SEYDA

Aziz Nesin'in bu yeni kitabında, kimi hikâye adları da şöyle: Potinbağı Senfonisi - İçip İçip Ağlama Romanı - Bizim Köyün Deliler Balâdı - Gebe Kadın İçin Ağlama Konçertosu - Sekiz Ayaklı Sisiphus.

Kitaba adını veren «Yeşil Renkli Namus Gazı Operası»nı, rahmetli Hasar Âli Yücel, vatiyle, yazardan, piyes yapmasını istemiş. Aziz Nesin, hikâyeyi onun amsına adanmış.

Arkeologların yer altında yeni bir kent bulmalarından başlıyor. O kentte Tabalahura adlı birisi de yaşamış ve başından çok önemli bir olay geçmiştir. Şimdi bu olay açıklanıyor: «Yitik uygarlığı bağrında saklıyan yeraltında gömülü kentte, adına «Namus» denilen yeşil renkli bir gaz vardı. Çok tatlı yeşil renkte olan bu gaz, bütün öteki gazlardan daha uçucuydu. Şişeler içinde saklanır, ışısız yerlerde korunur ve ancak 21 derece ısıda tutulurdu. 21 dereceden aşağı ısıda Namus gazının rengi açılır ve parlak güneş aydınlığında da bozulurdu. Şişenin tıpası bir saniye açık kalsa Namus gazı hemen uçar, burdan başka da havayla değinir değinmez alev alev parlayarak yanardı.»

Yeryüzünde Namus ancak belli bir miktarda, Yarım litrelik, bir litrelik, iki litrelik şişelerde, beş litrelik binliklerde ve onbeş litrelik damacanalarda, yani norm üzerine beş boy kap içinde standardize edilmiş bir gaz bu «Namus» gazı. O zamanlar gazetelerde şunun gibi ilânlara raslanıyor:

«Sevgili eşim, 21 dereceden yüksek ısıya bıraktığı iki binlik Namus'umuzu bozmuş olduğu için kendisine darılacağım korkusuyla mutlu yuvamızı ve iki yavrumuzu bırakarak gitmiştir. Sevgili eşim! Yavrularım «Anne - anne!» diye ağlıyorlar. Seni ben affettim, Tanrı da affetsin! Dön gel mutlu yuvamıza. Elbirliği ile çalışarak, bozulan namus'umuzdan daha çoğunu kazanırız.»

«Şişenin tıpasını açık bırakarak Namus'umuzu uçurduğu için bir adam karısını öldürdü.»

Tabalahura 75 yaşında, yoksul, Namus edinemediğinden içi yanarak, ölüm döşeginde kıvrılıyor. Tepesine bir başka Tabalahura dikiliyor. Bu, onun, açık göz yamıdır. Bir şişecik edinmeden, göçüp gidecek olan kocamış Tabalahura ile konuşuyor. Ona «Namus» tarı edinmek için eline geçmiş büyük fırsatları andırıyor. Sonunda ihtiyarlığı Namus gazı konusun-

da kandırıyor. Tabalahura, vücutlarında yaban bitkilerine gübre bile olmayacak yalnız kireç kalmış morukların ömürlerini uzatır» bilgin kişilerin çabasıyla ölüm döşeginden kalkıyor. Önce köyündeki, sonra ilçedeki, sonra ildeki, daha sonra bütün dünyadaki Namus'u toplayıp istif ediyor. Ve... bütün insanların önünde, gazları yakarak kendi de yanarak yokolup gidiyor. Namus şişelerinin yanmasından bir yıl sonra bilgi kürsülerinde, sun'î Namus üzerinde konferanslar, dersler düzenleniyor. Diyelim, Üniversite Namus Hukuku kürsüsü profesörü onu ikiye ayırıp öğretiyor:

1 — Devletlerarası Namus Hukuku,

2 — Sokaklararası Namus Hukuku.

Eskisinin kokusu yokken, yeni sun'î Namus gazı kokuludur da, Kokusunu duymak için, şişesini dibinden koklamak gereklidir!

Aziz Nesin, hikâyeyi iğretileme (allegori) yönetimine göre kurmuş, bilinegelelen bir gerçeği, yani her bir şeyin «para» ile alınır satılır olduğu gerçeğini, tatlı yeşil renkli Namus gazı yaparak, çağımızın yüzüne çarpmaktadır.

Onun «Bizim Köyün Deliler Balâdı» adlı hikâyesini, küçükken bize masal diye anlattıklarını anımsıyorum. Hattâ, «Bir Gün Büyüyeceksin!» adlı romanımda, ben bunu «İkbal dadı»nın ağzıyla, «Hata-Pata Hikâyesi» olarak anlattım. Aziz değiştirmiş masalı, âdeta toplumsal bir yergi biçimine sokmuş. Epey de uzatmış. Benim dinlediğimde, neği sağarken yellenen Gelin, hata-patasını örtbas etmek ineğe getirir teller duvaklar takar, kaynana-sının oyununa gelir, durumu öğrenen adamsa, «Sizden daha ahmağımı bulmadıkça geri dönmem!» deyip atını sürer gider, birçok başka ahmaklıklar görür, döner evine gelirdi.

Aziz'in bu yönü, masallara sarkan yönü, Tahir Alangu'nun «Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman» adlı antolojisinde belirtiliyordu. Nitelikim, Yeşil renkli Namus Gazı'nın arka kapağında, Alangu'dan satırlar alınmış:

«Bizdeki çok eski ve köklü mizah gelenliğini yenileştirip sürdürerek büyük şehirlerin dar çerçevesinden (büyük şehirlerin dar çerçevesi sözünü pek anladım doğrusu, MS.) aşırıp köylere kadar ulaştırabildiği kadar, bu eski zincire bağlanarak küçük hikâye alanındaki sapık mizah anlayışını da değiştirebilmiştir. (...) Kolay yazması, çalışma gücünün çağdaşlarından çok üstün oluşu, dehâ çizgisine varan mi-

zah sezgisi, hayatın işine yarayan malzeme-yi fazla zorluk çekmeden çekip almasını sağlayarak gözlem alışkanlığı, derlediklerini kısa bir zamanda bir kısmı unutulup dökülse bile, onun sürekli olarak edebiyatımızın başlıca değerleri arasında yer alabilmesine yetecektir.»

Mizah edebiyatımızın bu büyük ustası, bir gün bana, yazı yazmaktan artık yorulduğunu, bıkkınlık duyduğunu söylemişti. Son hikâyeleri, ya biz alıştık, ya da o değişti, bizi artık eskisi gibi güldürmemektedir. Mizah ögesini yakaladığı yerde gene haklamıyor değil, ama onlara giderek bir acılık, bir burukluk siniyor. Zaten, genel tutumu ile, mizah türüne girmiyor «Yeşil Renkli Namus Gazı» ndaki hikâyeler. Mutlu azınlığı bırakıp doğrudan halka yönelen bütün yazarlar gibi, onun hikâyeciliği düz çizgide, gelişerek kuruluş ve işleniş yönünden, biçim yenilikleri ve teknik yönden, öz kadar biçimi de önemseyenlere, kendilerini kabullendirmekte güçlük çekiyor. Anlayabildiğim kadarınca, kitapta yer alan «Gebe Kadın İçin Ağlama Konçertosu» ve «Altı Bekçi Atlıkarıncada» adlı hikâyeler, «İçip İçip Ağlama Romanı» da gene öyle, toplumececeğin kolay yolları oluyor. Hattâ, Aziz Nesin'in bu kolay yolu seçiş, «düzyazı» olacak şeyleri hikâyeleştirmesi bana da dokunuyor, anlayamıyorum.

Oysa, düzyazı gibi yazılmış «Sekiz Ayaklı Sisiphus» ta, onun büyük bir hikâyecisi olduğu hemen ortaya çıkmaktadır. «Bir Yılbaşı Anısı» için de, kimi yerleri azıcık abartılmış bulsam da, aynı şeyi söyleyebilirim, Aziz içtenlikle kendine, anılarına döndüğü zaman, son kerte başarılı, etkileyici.

Sekiz Ayaklı Sisiphus, en sevdiğim hikâyesi oldu. Örümcekten korkunç öğrenip tiksiniyor. «Din evimizde hiç paramız yoktu. Günlerden Cuma... Az çok ama ille de para kazanmam gerekli ki, evcek çocuk çocuk Cumartesiye, Pazara geçirebilirim.» (Daha aşağıda, bir arkadaşının gelip kendisinden yirmi lira istediğini, yerdini yazmış. Demek, Aziz'in gündelik ev giderleri öyle pek yirmi lira falanla karşılabilir cinsten değil; anlaşılabilir bu, MS.) Şöyle oluyor, böyle oluyor; hikâye bir türlü yazılmıyor. Helâya gidiyor bir aralık, Orada, beyaz, kaypak küvetin içinde sekiz ayaklı kına kırmızısı karınlı bir küçük örümcek görüyor. Örümcek, parlak fayansta tutunamadan, tırmamıyor ama boyuna düşüyor. Yazar, «Bunca yılın yazarıyım. Nasıl olsa, o eski alışkanlığım bir hikâye şişiriverim. Ama eski bir yazar olmak, hikâye şişirmek için hiç de elverişli değildir» diye düşünmektedir. «Bir yazar, beynini yiyen ve allesine de beynini yediren kişidir. (...) Şunu yazsam... En çok sever görünenler, ilkönce bırakırlar bizi. Artık eskisi gibi yazamıyor derler de, bir de kendilerinin bile bilirine varmadıkları gizli intikam alırlar.» İkide birde kalkan helâya giderek, bir türlü kurtulamayan örümceğe bakıyor. Yerine dönüyor ve düşünüyor. İnsanı tanımlamak istiyor: «İnsan işkence eden ve işkence çeken hayvandır.»

almanya güncesi

Metin AND

Bir yolculuk :

28 Mart 1965 günü Alman Hükümeti'nin çağrılısı olarak yirmi gün için bir Almanya yolculuğuna çıktım. Almanya'ya 1952 de dört ay için işçi olarak gitmiş, ondan sonra da hiç uğramak fırsatı olmamıştı. Aradan geçen on üç yıllık bir süre de akıl almaz değişiklikler olmuş. Bu şaşırtıcı gelişmeyi bu yolculukta uğradığım bir düzine kentin hemen hepsinde bulmak kabil oldu. Yolculuk her bakımdan çok ustaca ve cömertçe düzenlenmişti. Bununla beraber engel adını verebileceğim iki noktada hele Almanya gibi tiyatrosu bol, pek yaygın bir ülkede bir tiyatro eleştirmenin ilgi alanını daraltmıştı. Bunlardan birincisi bu yolculukta benden başka üç kişinin daha bulunmasıydı. Bunlardan biri Almanca bir gazetenin sahibi, öteki bir Milli Eğitim ortaklaşa olan programlarda fabrikaları, okulları, resim sergilerini gezmek zaten süresi kısa olan her uğrak için vakit alıyor, tiyatro bakımından görülecekleri eksiltiyor, azaltıyordu. İkinci engel ise daha çok Alman tiyatrolarının kuruluş ve işleyiş özellikleriyle ilgiliydi. Alman tiyatrola-

Suçular, gelenler gidenler, yemek molaları. Vakit gece yarısı, daha hikâye ortada yok. Uyku bastırıyor. Elini yüzünü yıkamak için banyoya gidince, örümceği görüyor gene. Tükenmez bir enerjiyle, yarı yolda düşerek, boyuna tırmanmaya çabalamaktadır. Onu öldürmek, ezmek suyla deliğe akıtmak gelmiyor içinden. Anlatmaktadır: «Dikkat kesilmişim. Sanki uzun, derin bir uykudan yeni kalkmış gibi dincim... Odama gidip, «Britannica» Ansiklopedisi ciltlerini karıştırıp «Örümcek» maddesini buluyorum. Ansiklopedinin o cildini alıp banyoya geliyorum. Örümcek tırmanıp tırmanıp düşüyor, düşüp düşüp tırmanıyor; ben de ansiklopediden örümcek'i okuyorum.»

Ertesi günün saat onüçünde «Sekiz Ayaklı Sizif» yazılıp bitirilmiştir.

İğrendiği tiksindiği örümcek işkence çektiği zindanından içgüdüleriyle bir kolayımı bulup kurtulunca, yazar ona saygı duymuş ve onu öldürememiştir.

İşte size bir küçük örümcek hikâyesi. Geri kalmış bir toplumda, yalnız kalem gücüne bağlı sanatçıya, yazara rahat geçecek olanakların hazırlanamayış hikâyesi.

Kısacası, çok güzel bir hikâye!

Çünkü içinde Aziz Nesin'in dramı yatmaktadır. İnsanlık ve yazarlık dramı...

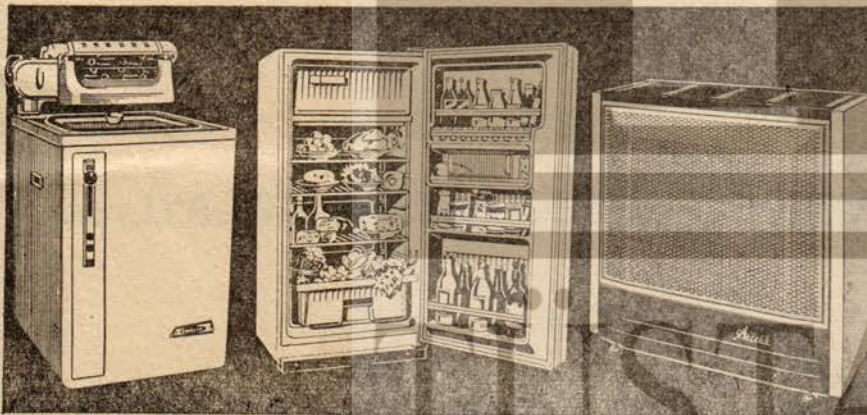
rı çoğunlukla repertuar düzeni üzerine işliyordular. Diyelim bir kentte iki gün konaklayacaksınız, görmek istediğiniz oyun kötü bir raslantı ya siz o kente ayağınızı atmadan bir gece önce oynamış oluyor, ya da o kentten ayrılmamızdan sonra... Bununla beraber gene de görmek istediklerimin pek çoğunu görmek kabil oldu.

Almanya'da tiyatro, merkezi, başı olmayan fakat sayısız yere kol atmış bir dev gibi. Beşbin kişilik en ufak kentin bile iyi bir tiyatrosu var. Devletin tiyatrolara yılda harcadığı bizim paramızla 700 milyonu geçiyor, her yılda bilet fiyatlarıyla bu yardım da artıyor. Savaşın sonra yüzlerce tiyatro yapılmış, bu gösterişli yapıların her biri 25,30 milyon Türk lirasına çıkmış. Bu tiyatro yardımına köylerde yaşayanlar bile yılda 25,30 lira ile katılıyorlar. Eyaletler, kentler aralarında sanki en iyi, en modern tiyatroyu yapmak için yarışa çıkmışlar. Tiyatrolar sanki bir müze; o kentin refahının, mutluluğunun bir işareti gibi. Ayrıca kamu yapılarında yapı giderlerinin yüzde birinin resim, heykel gibi güzel sanat yapıtlarına harcanma zorunluluğu bu yapıların güzelliğini, değerini daha da arttıran bir etken oluyor.

Gitmeden bir ay içinde bütün Alman tiyatrolarının (sayıca yüze yakın kent) oynadıkları oyunları gösteren Der Spielplan'a bakıyorum, zengin, ilginç bir seçim. Bu oyunların yüzde otuz, otuz beşini klâsik oyunlar meydana getiriyor, bunda Shakespeare arslan payı ayrılmış. Yüzde otuz beş, kırk yeni, çağdaş yazarların eserleri. Beckett, Sartre, Ionesco, Albee gibi yazarlar. Brecht te çok oynanan yazarların başında geliyor. Yüzde on ile, onbeş Hauptmann, Ibsen çağının yazarları, geriye kalan küçük yüzde ise haff, eğlendirici oyunlar. Böylece eğlendiricilik, oyalama görevi daha çok televizyona, sinemaya bırakılmış.

Bütün bu dev mekanizmanın temelini gelenekte, üç yüzyıllık tarihte aramak gerekir. Prenslere, kralların koruduğu, onların hizmetinde ve koruyucu desteğinde olan Saray Tiyatroları (Hoftheater), bu irili ufaklı taşbuğların aralarındaki büyüklük yarışıyla hızla gelişmiş, daha sonra birer ikişer onlar bu tiyatroları halkın hizmetine bırakmışlar. En çok bilinen örnek Büyük Frederick'in tiyatrodaki locasını bırakıp koltukta oturmasıdır. Devlet desteğinin büyük faydası oyuncuların güvercesinin sağlam oluşunda. Yıllık sözleşmelerle, tatillerinde para alırlar, çoğunun emeklilik hakları vardır, kolayca işsiz bırakılamazlar. İşsiz oyuncu pek az, sendikalar oyuncuların çalışması için tam bir güvence sağlıyorlar. Ancak tiyatrodaki bu sendikalaşmayı doğru bulmayanlara da rasladım. Fazla rahatı, başarısızlığın korkusu, kaygusu olmamasını tenkit edenler pek çok. Sanki oyuncular birer devlet memuru olmuşlar, başka Avrupa ülkelerinde oyuncuların her gece sanki ilk temsile çıkıyor. muş gibi bunun heyecanını duymasına karşın bu türlü güvence oyuncu da kanıksanmışlık doğuruyor. Ayrıca repertuar tiyat-

en üstün kalite
en uygun fiyat
gerçek garanti

ARÇELİK

SÜTLÜCE, KARAAĞAÇ CADDESİ 2-4, TEL.: 49 44 00

rolarının olması bakımından aynı oyuncunun çeşitli rollere çıkması, gündüz ondan öğleye kadar provalara ilgilerini toplandırmaktan çok, güçlerini gecenin temsiline saklamaları bu türlü tiyatrolarda aranan kaynaşma, beraberlik topluluğu olmayı yer yer kısıtlıyor denebilir. Tiyatroların danışmanları, dramaturgları Lessing geleneğiyle tiyatroların işleminde çok önemli, olumlu çalışmaları oluyor. Klasikleri, hele unutulmuşları yeniden bulup çıkarmak, dışarının yeni eserlerine tetikte olup hemen bulup sıcağı sıcağına oynamak için sanki hızlı bir yarışa girilmiş. Bu yapıcı, yaratıcı bir seçme işlemi. Başarısızlığa uğrama işe kaygusu, hele seyircide şaşkıncı vurucu etkisi olan oyunları oynamak korkusu da yok.

Münich :

İlk durağımız Münich oldu. Almanya'ya ilk gelişimde henüz tiyatrolar böylesine toparlanmamıştı. Hele o tarihte gördüğüm bir bale temsilinin yoksulluğunu o yıllarda bir yazımda yazmıştım. Zaten Almanya'da klâsik bale yeterince gelişmemiş. Gördüğüm bütün bale toplulukları bizim genç balemizden daha ileri değil, öyle ki daha aşağı bile denebilir. Zaten Almanya'da büyük sürekli temsiller veren bale toplulukları yok. Operaya bağlı küçük bale toplulukları on günde, bazen daha uzun bir arayla **Balletabend** denilen temsiller veriyorlar. Dansçıların arasında pekçok yabancı dansçı olduğu gibi, çoğunluk koreograf- lar, bale öğretmenleri dışardan. Münich'te programımızı düzenleyenler sanki aklımdan geçenleri okumuş bile ilk gece Kam- merspiele tiyatrosunda Almar yazarı

Heinar Kipphardt'ın «Robert Oppenheimer Davası» adlı oyununa bilet almışlar. Mila- no'da Strehler'in, Paris'te Jean Vilar'ın il- gilendiği Almanya'da en az yirmi tiyatrola oynayan bu eserin yazarı Doğu Berlin- de Deutsches Theater'in dramaturg'u iken doğunun politikası ile bağdaşmayıp Mü- nich'e gelip, yerleşmiş. Önce televizyon için yazıp Prague'da uluslar arası ödülü almış. Bu Amerikalı atom bilginin davası ile bel- gelere dayanan çok güçlü bir eser. Denebi- lir ki Hochuth'un «Temsilci» adlı oyunun- dan sonra en önemli Alman oyunu. Atom Enerjisi Komisyonunun 3.000 daktilo say- falık tutanakları üzerine kurulu oyunun her dakikası ilginç. Oyunda devlete sadak- at ile kişinin kendi vicdanıyla çatışan ve- ya insanlığa borçlu olduğuna inandığı sad- akatın çatışması bir çözüme varmıyor. Belki oyunun güzelliği de burada. Bu çok yönlü konu, bilim adamının günümüzdeki sorumluluğu konusu bu yakınlarda Heil- derberg üniversitesinde fizik bilginleri ve yazarlar arasında bir açık oturumda da tartışma konusu olmuştur. Kırk yıl önce Piscator'un tiyatroya soktuğu sinema bu oyunda da bol bol var. Bir yandan bunlar atom gücünü insanoğluna getireceği teh- likeleri gösteriyor, öte yandan kişilere ken- di özel düşüncelerini dışarıya vurmalarına yardımcı oluyor. Paul Verhoeven'in sahne düzeni, özellikle Oppenheimer'da Peter Lühr'ün oynayışı oyunu büsbütün ilginç yapıyor. Münich'te operaya gittim. «La Traviata» oynuyordu. Açılışı dünyada bü- yük yankılar uyanan Bayerische Staatso- per'in içini görmek için bu seçimi yapmak zorunda kalmıştım. Ancak soprano Teresa

Stratas'ın olağanüstü güzel sesini dinle- mek de gene bir kazanç. Temsilin özelliği İtalyanca söylenmesiydi. Münich'te bir de tiyatro okulunu gezdim: Bir devlet okulu olan Otto Falckenberg Schule. Bir gece ön- ce seyrettiğim «La Traviata» yı sahneye koyan August Everding de okulun yöneti- cilerinden. Oppenheimer rolünde çok be- gendiğim Peter Lühr de öğretmen. Zaten Kammerspiele'nin birçok oyuncuları bur- da öğretmen. Okul devlet desteğiyle yürü- mekle beraber okul yöneticileri bunun az- lığından yakınıyorlar. Hele okulun öğre- tim süresinin iki yıl oluşunu az buluyorlar. Bizim Devlet Tiyatrosunun beş yıl oldu- nu duyunca imrendiler. Ancak öğretim sü- resiyile bitse, Ben de hazır bulunduğum dersin verilmesine imrendim. Eski bir oyuncu olan Tilde Turavski ses temrinleri yaptırı- yordu. Kendi oyunculuk yıllarında ses ba- kımından karşılaştığı güçlükleri bir defte- re yazmış, bu defter sanki bir ders kitabı olmuş, elden ele dolaşıyor.

(Devamı gelecek sayıda)

Yazıların çokluğu dolayısıyla ya- yınlayamadığımız «Milletlerarası Ö- zel Sermaye Hareketleri ve Geri Kal- mış Ülkeler», «Türkiye'de Yapı So- runları» ve «Öznel'e Doğru» yazıları- nı ilerideki sayılarımızda yayınlaya- cağımızı duyururuz. Forum

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE ÂZAMÎ KOLAYLIĞI,

● SAĞLIYAN YEĞANE BANKA;

TÜSTAV

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI

Cevdetoğlu

bibliyografya

Derliyen : S. N. ÖZERMİN

BAĞLAMA. Türk Küğ Belgeliği'nin yayın organı. Çıkararı : Dr. Gültekin Oransa, Ankara, P.K. 128 - Bakanlıklar. İlk sayı : Mart 1965. 5 lira, 1965 sonuna değin yıllığı 35 lira; (60 lira yerine). Bu sayıda Batı müziği ile ilgili iki yazı; Türk Küğ Belgeliği Demirbaş Kütüğü (Türkiye'de müzik yayınları bibliyografyasının ilk forması), Ekrem Karadeniz'in Türk Musikisi Nazariye ve Esasları eserinin ilk forması.

ERZURUM HAKKINDA YAZILMIŞ YAZILARIN BİBLİYOGRAFYASI. Yazarı: İlhan Akçay, Atatürk Üniversitesi 1960 yılığında ayrı basım. Erzurum 1961. 119 - 141 S.

TÜRKİYE NASIL KURTARILABİLİR? Yazarı : Prens Sabahattin, İstanbul 1965 Elif Kitabevi, 64 S. 4 lira. Prof. Nurettin Şazi Kösemihal yönetiminde «Sosyologlar Dizisi» nin 1. kitabı. (N.Ş. Kösemihal'in Önsöz'ü ve Muzaffer Sencer'in «Türkiye'nin sosyal sorunları açısından Prens Sabahattin» yazısı ile)

OKULLAR İÇİN HALK MÜZİĞİ VE MÜSAMERE TÜRKÜLERİ. Yazarı : Sadi Yaver Ataman, İstanbul 1964 Anten Yayınevi, 112 S. resimli, notalar. 750 kuruş. (Müzik bilgileri; Mehter: Folklorik çocuk oyunları, tekerlemeler, ezgili bilmeceler, tekerlemeli masallar, seçme türküler, müsamere türküler.)

Roman - Hikâye :

VARLIK Yayınevi'nin yeni basımları : **GARP CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEY YOK.** Erich Maria Remarque'dan çeviren : Behçet Necatigil, 3. basım. 179 S. 4 lira.

EVCİLİK. Alberto Moravia'dan çeviren : Tahsin Yücel, 2. basım. 96 S. 2 lira.

FARELER VE İNSANLAR. John Steinbeck'ten çeviren : Muzaffer Reşit, 7. basım. 88 S. 2 lira.

SOYTARI. Maksim Gorki'den hikâyeler. Çeviren : Hasan Ali Ediz, İkinci basım. İstanbul 1965 Yeditepe Yayını, 159 S. 5 lira. (Maksim Gorki üzerine; Türkiye'de yayınlanan eserleri, 19 hikâyesi.)

BEBEKTE AKŞAM OLDU. Samih Nafiz Tansu'nun romanı, İstanbul 1965 İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 264 S. 5 lira.

KIRALİÇE İZABO. Michel Zévaco'dan çeviren : Galip Üstün, İstanbul 1965 İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 224 S. 5 lira.

Oyun :

BUZLAR ÇÖZÜLMEDEN. Cevat Fehmi Başkut'un üç perdelik komedisi, İstanbul 1965 İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 171 S. İstanbul'daki temsilinden 4 S. resim. 5 lira.

Şiir :

VİRGÜLÜN BAŞINDAN GEÇENLER. Ülkü Tamer'in şiirleri, İstanbul 1965 DE Yayınevi, 32 S. Desenler : Oğuz Aral, 3 lira.

T.S. Eliot : Seçme şiirler. Çeviren ve hazırlayan : Osman Türkay, İstanbul 1965 Yeditepe Yayınevi, 44 S. 3 lira. (T.S. Eliot üzerine birkaç söz'le.)

TEMMUZ BİLDİRİSİ. Hasan Hüseyin'in şiirleri, Ankara 1965 Toplum Yayınları, 63 S. 3 lira.

VATAN ve KAHRAMANLIK ŞİİRLERİ ANTOLOJİSİ. 2. basım, Hazırlayan : M. Fethi Gözler, İstanbul 1965 İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 168 S. 5 lira.

Max Jacob: SEÇME ŞİİRLER. Hazırlayan: Ülkü Tamer, İstanbul 1965 Yeditepe Yayınevi, 62 S. 3 lira. (Önsöz: Cemal Süreyya).

Çocuk :

KİMSESİZ ÇOCUK. Hector Malot'dan çeviren : Nihal Yalaza Taluy. Resimler : Çetin Özkırım. 72 S. 100 kuruş.

Çeşitli :

TÜRKÇE İZAHLI FRANSIZCA GRAMER ÖZETİ. Temel Fransızca Dilbilgisi, 2. ci basım, Yazarı : Dr. Baha Öngel, Ankara 1964 Satış: İnkılâp ve Aka Kitabevleri - İstanbul, 128 VI S. 750 kuruş.

Haritalık ALMANYA'YA GİDİYORUM. İkinci basım, Yazarı : Münir Hayri Egel, İstanbul 1965 İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 304 S. resimli, Metin dışında harita, 10 lira.

Dergi :

DÖNÜŞÜM. Onbeşgünlük siyasi gazete. İlk sayı: 22 Nisan 1965 Ankara, P.K. 45 - Cebeci, 100 kuruş.

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR
Görsel Grafik Tasarım Slogan İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 12 — Cilt : XVIII — 100 Kuruş
Idarehane : Yenışehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

★

Sahibi ve Yazışleri Müdürü
FİKRET EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Başkan : Yaşar KARAYALÇIN
Üyeler : Metin AND — Ali Bozer —
Fikret EKİNCİ — Adnan GÜRİZ —
Adnan ÖZAKTAŞ — Cahit TALAS
— Besim ÜSTÜNEL — Şevki VANLI

Dizgi ve Baskı
GÜRSOY BASİMEVİ

Mebusevleri Çarşısı No: 11 - Ankara
Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. ★ Metin arası
santimi 10 TL. — (Devamlı ilân ve-
renlere pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.
★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak)
90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL. —
Bütün yabancı devletlere (Adı)
44 TL. dir.

(FORUM) ve yazarın adı belirtilme-
den yazı iktibas edilemez.

ZİRAAT BANKASI

Muhterem hesap sahiplerine
en iyi şekilde
hizmet etmekten şeref duyar.

Bu gün servislerinde kullandığı
elektronik hesap makineleri ile daima
Modern Bankacılığın önderi olmuştur

T.C. ZİRAAT BANKASI